

JURIIDILINE AJAKIRI

ÕIGUS

TOIMETUS:

J. Lõo, R. Rägo, M. Taevere, O. Tief, J. Uluots.

Sisu:

Äraraistatud asja hea-usuline valdaja kriminaalprotsessi vaatekohalt — E. Erdmann. — Kriminaal-, välis- ja kaitsepolitsei ühendamise küsimus — K. Parts. — Inimese sõrmejäljendite uurimine (daktüloskopia), järg — Dr R. Heindl. — Riigikohtu tegelus. — Lisa: 1922. a. Riigikohtu otsused, lhk. 129—160; 1923. a. Õiguse sisukord.

Äraraistatud asja hea-usuline valdaja kriminaalprotsessi vaatekohalt.

Kätteusaldatud võõra varanduse võõrandamist või muud tarvitamist oma kasuks vastu omaniku tahtmist ehk oma võimupiirist üleastumisega karistab Kriminaalseadus kui raiskamist (R. N. S. § 177, N. S. § 1681). „Varastatud ehk äravõetud asjad“, „kuriteo läbi saadud asjad“ antakse nende peremehele tagasi, kuigi tema mingisuguse nõudmisega ei esinenud (Kr. Kp. S. § 126, 375 ja 777). — 23. oktoobril 1906. a. oli end. Vene Senati üldkogu harutamiseks ette pandud küsimus: kas on Kr. Kp. S. § 126, 375 ja 777 tarvitavad ka sel korral, kui äraraistatud asjad on kolmandate isikute käes, kes nad on heas usus omandanud (S. K. X k. I j. § 1512, B. E. S. § 923 ja Napoleoni koodeks § 2279 ja 2280)? ja Senat otsustas selle küsimuse jaatavas mõttes (Senati üldkogu seletused 1906. a. nr. 26).

Sel kombel nagu näib, et meie kohtu-uurijad ja kriminaalkohtud peavad äraraistatud vallasvara täpsal seaduse alusel ära võtma asjasse mittepuutuva kõrvalise isiku käest,

olguigi et see isik omandas raiskaja käest varanduse heas usus, mitte teades, et võõrandajal ei olnud õigust toimetada oma tahtmise järele varandusega kui võõra, ainult tema kätte usaldatud omandusega.

Meil maksvate seaduste analüüs viib meid aga koguni vastupidisele otsusele.

* * *

Kriminaalseadused kaitsevad varanduse-õigusi kuritegude eest; iseenesest mõista on see kriminaalkaitse objekt — varanduse-õigused — täielikult kindlaks määratud ja reguleeritud tsiviilseadustes; ei või juttugi olla sellest, et Kriminaalseadus tunnustaks kellegi kohta varanduse-õigust, mida Tsiviilseadus tema kohta kategooriliselt ei tunnusta, ehk — ümberpöörduvalt — kriminaalkohus võtaks ära kellegi käest asja, mida Tsiviilseadus — kuriteo olemasolekul — siiski tunnustab tema õigel valdamisel olevaks.

Juba vanal ajal oli kohalikku tsiviil õigusesse üle võetud põhimõte „Hand muss Hand wahren“ ehk „Wo man seinen Glauben gelassen hat, da muss man ihn wieder suchen“: Seadustekogus „Lübisches Recht für Reval“ (vt. näit. selle „Revision vom Jahre 1586.“ Bunge „Quellen des Revaler Stadtrechts“ 1844, I. k. lhk. 152), lib. III, tit. II „De Commodato“ määratakse, et, kui laenaja (commodatarius) müüb, edasi annab, pandib ehk üldse võõrandab laenuks antud varandust kolmandale isikule, siis ei ole laenuandjal (commodans) nõudmisõigust selle kolmanda isiku vastu ja on temal tegemist ainult oma laenajaga ning tema pärijatega: „dann“, öeldakse artiklis, „Hand muss Hand wahren“ (Art. 1). — Juhtumusel, kui kolmas isik on commodatarius'ele laenuks antud varandust omandanud lepingu teel, on laenuandjal ainult väljaostu-õigus: „dann, da jemand seinen Glauben gelassen, da muss er ihn wieder suchen“ (Art. 2).

Nagu Bunge seletab omas „Liv- und estl. Privatrecht“, 1847. a. väljaanne (II k. lhk. 236), on Liivimaa Maa-õiguse järele „omanikul vindikatsiooni nõude õigus tema vallasvara iga pidaja vastu ainult sel juhul, kui see varandus talt on varastatud, vägivaldselt ära võetud ehk üldse vastu tema tahtmist tema käest ära läinud“; vastasel korral aga, „kui omanik ise vabatahtlikult laskis varanduse oma käest ära minna, näit. laenas selle kellelegi, pantis, andis hoiule, siis on tal nõudeõigus (isiklik) ainult oma kontrahendi, mitte aga varanduse kolmanda valdaja vastu. Nõnda ei ole, — välja arvatud vargus, röövimine kui ka muud juhtumused, kus keegi asja pidamise kaotab vastu oma tahtmist, — asja omanikul, põhimõtte pärast „Hand muss Hand wahren“, nõude-õigust kolmanda isiku — asja valdaja vastu. — Tolle-aegses „Eestimaa Rüütli- ja Maa-õiguses“ oli sama põhimõtte väljendatud, täpsalt korrates mainitud Lüübeki õiguse, art. 1-es ettetoodud norme poolte suhtes laenulepingus.

* * *

Meil praegu maksvate B. E. S. §§-de järele ei ole omanikul, kes oma vallasvara on vabatahtlikult usaldanud teise kätte — laenuks, hoiule, pandiks ehk muul viisil, — kui asja saaja annab selle kolmanda isiku valdamisele, — selle kolmanda isiku vastu vindikatsiooni nõude õigust mitte enam, ja tal on tegemist ainult sellega, keda usaldas (§ 923). Kolmas isik saab, ostes heas usus ja saades oma valdamisele omaniku poolt müüja kätte usaldatud asja, juba asja omanikuks, ja endisel omanikul jääb üle isiklik nõude-õigus selle vastu, keda ta usaldas (§ 3839).

Erandid selles üldreeglis on seaduses täpsalt näidatud: a) Eestimaa linnades on omanikul, kui tema asi läks kolmanda isiku kätte lepingu teel selle viimase ja usalduserikkujama müüja vahel, asja tagasiostu õigus, kuid ainult kolmanda isiku enese (mitte tema pärijate ja järeltulijate) käest — § 924; b) Eestimaa linnades ei ole § 923. laiendatav laevade peale, mis rentija poolt võõrandatud (§ 925); c) Liivimaa ja Eestimaa linnades ei ole § 923. laiendatav juhtumuste peale, kui asi on antud käsitöölisele ümbertöötamiseks ehk vori-mehele või laevamehele vedamiseks (§ 926) ja d) peremehe asjade võõrandamine teenija poolt ei käi § 923. määruste alla (§ 4205); et viimane norm (4205) sisaldub ainult peatükis „teenistuselepingu üle“, siis puutub temas väljendatud erand just nimelt „teenijat“ ja ei ole laiendatav „isikliku teenimise lepingu“ (§ 4172—4191) peale.

Nõnda on meil maksvas õiguses põhimõte „Hand muss Hand wahren“ järjekindla, pikalise ajaloolise protsessi tagajärjel külge kasvanud ja kujunenud reegliks selgetes, teravalt piiratud raamides kindlate eranditega.

Vallasvara loetakse selle omanduseks, kelle käes ta on, niikaua kui ei ole vastu pidist tõendatud. See üldine eeldus, ühenduses määratu raskusega, mida sünnitaks järelekatsumine, mil alusel vara on teatava isiku käes ja missuguses ulatuses on tema õigused selle asja peale, — on asjad kodanlise korra huvides liigitatud kahte gruppi:

1) need, mis nende omaniku valdamiselt ära lähevad „ilma tema teadmata ehk tema tahtmise vastu“ (vargus, vägivald jne.), ja 2) need, mida omanik ise vabatahtlikult usaldab teisele (laenuks, hoiule, panti jne.).

Esimene grupp — omanduseinstituudi enese kindlustamiseks ja omaniku kaitseks tema õigusele otsekohele kallalekippumise vastu — on seotud kahjusaaaja omaniku õigusega oma asja omandusena tagasi nõuda igalt poolt, kus ta seda iganes leiaks, iga pidaja käest, aegumisest olenemata (B. E. S. § 826 ja järgm.).

Teine grupp — kus omanik ise vabatahtlikult annab asja võõrale pidamiseks — on seaduse poolt isesugusesse seisukohta asetatud. Siin on asi omaniku enese tahtmisel teise isiku käes ja valdamisel. Kuna aga kolmandatel isikutel enamasti lihtsalt võimatu on vallasvara pidaja valdamisõigust kriitiliselt järele katsuda, siis nõuab seadus — üldreeglina — hea-usuliste kolmandate isikute kaitseks asja omaniku poolt tarvilikku ettevaatust teise isiku usaldamisel: omaniku ettevaatamatuse tagajärjed isiku valikul, kelle kätte ta usaldab oma asja, kui see isik annab asja edasi, ilma et tal selleks õigust oleks, langevad juba omaniku, mitte aga kõrvalise hea-usulise asjasaaaja peale; see kõrvaline hea-usuline asjasaaaja hoiab alal puutumatu neid õigusi, mida kaasa toovad tingimused, millega tema asja on saanud omaniku usaldusmehelt: kui asi on üle antud ajutiselt (laenuks, pandiks), siis jääb see tema pidamisele niikauaks, kui oli kokku lepitud; on aga asi temale võõrandatud, saab tema selle asja uueks seaduslikuks omanikuks. Endine omanik aga kaotab (kas ajutiselt või jäädavalt) oma asja tagasinõudmise õiguse ja peab õiendama oma vahekorda tema usaldust murdnud isikuga, „otsides oma usaldust sealt, kuhu ta selle jättis“ (ainult teatavatel korradel jääb omanikule oma asja väljaostu õigus).

Seadus on, iseäranis tema ajaloolisel tõlgendamisel, selge ja kategooriline: kui omanik kaotab asja pidamise ilma tahtmiseta ehk vastu oma tahtmist, siis hoidub tema

omanduse-õigus alal täies ulatuses iga kolmanda isiku suhtes; kui omanik laseb oma asja tegelikult oma käest teise valdamisele, siis kannab omanik — üldreeglina — sel juhul, kui teine ülekohtuselt annab asja edasi, oma usalduse tagajärgi.

* * *

Raiskamine on (nagu juba alguses tähendatud) kätteusaldatud võõra vallasvara võõrandamine vastu omaniku tahtmist ehk võimupiirist üle astudes. Ettetoodud seletustest on aga näha, et kõrvaline isik, kes heas usus saab raiskaja käest tema kätte usaldatud asja, hoiab alal — üldreeglina — meil maksvate seaduste põhjal (B. E. S. § 923 ja 3839) omandatud õigused ka asja omaniku suhtes, kellel ei ole vindikatsiooni-õigust hea-usulise asjasaaaja vastu. On see aga nii: tunnistab meie Tsiviilseadus kategooriliselt hea-usulise asjasaaaja uueks seaduslikuks raisatud asja omanikuks ja kõrvaldab tsiviilkohus esimese omaniku nõude, — kuidas võib siis lubada, et kriminaalkohus, raiskajat taga ajades, võtab, koguni ilma tsiviilnõudeta, asja, kui „võõra“, äraraiskamisse mittepuutuva „uue seadusliku omanikul“ käest ja annab „endisele“ omanikule tagasi, kes oma õigused on kaotanud? Vaevalt võib nende asjaolude kõrvupanemisel kaht järeldust olla.

Harilikult väljendub tüliasi asja omaniku ja hea-usulise valdaja vahel ikkagi tsiviilnõude avaldamises omaniku poolt, kelle vastu asjasaaaja esineb oma exceptio'ga „Hand muss Hand wahren“; kuid siin on igatahes puht-tsiviilõigusline vaidlus, mille lahendamine alles selgitab asja õiget peremeest. — Kriminaalkohus peab, kui äraraisatud asi on võõrandatud kolmandale, asjasse mittepuutuvale isikule, asja jätma tema pidaja kätte seaduse täpsa mõiste põhjal. Ainult tsiviilvaidlus, kus tõendatud oleks, et asi sattus kolmanda isiku kätte mitte B. E. S. § 923. tingimustel, võib seda kolmandat isikut asjast ilma jätta.

* * *

Küsimuse kõigekülgseks valgustamiseks on tarvis veel peatuda kohtupraktika juures, mis kokkukõlas ei ole ainukese arvatava õige järeldusega: eriti Riia Rati otsuse juures 23. aprillist 1875 a. nr. 2875 (Zwingmann, IV, 504) ja iseäranis end. Vene Senati üldkogu otsuse juures 1906. a. nr. 26, mis peasjalikult ka meie kohtupraktikat on valeteele lükanud.

Riia Rat tuli otsusele, et raiskamise asjas tuleb N. S. § 1664. mõiste järele ärraisatud varandus, kelle käes see ka ei oleks, omanikule tagasi anda, ja et B. E. S. § 923. ei ole kriminaaltoimetuses tarvitatav; hea-usuline asja omandaja ei kaota aga õigust nõuda äravõetud asja tagasiandmist.

See otsus on ebaõige, sest et B. E. S. § 923. kannab just raiskamise korral asja valdamisõiguse hea-usulise kolmanda isiku peale üle, ja kriminaalkohus ei või, kaitstes varanduseõigusi, mitte ignoreerida varanduseõiguste kohta käivaid tsiviilseadusi; ei või kriminaalkohus ka sundida kolmandat isikut nõuda asja endiselt omanikult, kui seadus otseteel paneb nõude ja „onus probandi“ viimase peale. — Kriminaalseadused tulid meile Venemaalt, kus põhimõte „Hand muss Hand wahren“ ei olnud maksev; nähtavasti on Vene kohtupraktika oma mõju avaldanud selle küsimuse seesuguse ebaõnnestunud lahendamise peale meie juures. — Kõne all oleva otsuse eitavat kriitikat leiame ka teaduses (Erdmann, II k., lhk. 194, teksti all p. 5). — Pealegi on seesama Riia Rat 1884. aastal (Zwingmann, VII, nr. 1263) õigele otsusele tulnud.

Mis puutub nüüd Vene Senati üldkogu otsusesse 1906. a. nr. 26, siis võtab juba pealiskaudne kriitika temalt iga aluse. See otsus järgnes üldkujul Senatile ette pandud põhimõttelise küsimuse peale: kas on Kr. K. S. § 126., 375. ja 777. (kuriteo teel saadud asjade otsekohese — ilma nõudeta — tagasiandmise kohta nende peremehele) tarvi-

tatavad ka ärraisatud asjade kohta, mis kolmandate isikute poolt heas usus omandatud ja nende kätte üle läinud? Senatile ette pandud küsimuse tekst sisaldab klambrites saadet — peale X k., I j. — ka B. E. S. § 923. peale. Kuid siis ei räägita Senati seletuses eneses poolt sõnagi Baltimaade seadustest; selle peale vaatamata leiab Senat resolutiivses osas täiesti põhjendamata (vähe sellest, koguni vastolus otsuses väljendatud põhimõttega), et ka meil võetakse ärraisatud asi hea-usulise saaja käest ära. Ühtlustades ja korrates vaieldavas küsimuses järgnenud endisi otsuseid, mis puudutasid ainult Venemaad ühes tema X k. I j. peale, toetab Senat oma kaalutlusi ainult X k. I j. peale, räägib asjaomaniku nõudest hea-usulise asjasaaja vastu (mida meil ei ole), viimase õigusest, ainult kahjutasu nõuda asjamüüja käest (jällegi meie seaduste vastu), jne. Ja sealsamas avaldab Senat täht-tähelt järgmist arvamist: „Reeglid asjade tagasiandmise kohta ei või tarvitamist leida ainult neil kordadel, kus eriseaduste järele kuriteo teel saadud asjade tagasiandmine ei ole lubatav ka tsiviilnõude korras“; kuigi siin Senat toob näidetena üksikuid erandeid Ts. Kp. Seadusest ja Krediitseadusest, on iseenesest mõistetav, et see täiesti õige üldpõhjendus seda enam on tarvitatav Venemaale võõraste, Baltimaade tsiviil-eriseaduste juures. Just meil ei ole „eriseaduste põhjal (B. E. S. § 923 ja 3839) kuriteo teel saadud asjade tagasiandmine lubatav ka tsiviilnõude korras“. Kui Senat pärast seda ei teinud ainukest võimalikku loogilist järeldust iseenese üldpõhjendusest, siis ainult sellepärast, et, andes seletust Baltimaade seaduste kohta, ei võtnud neid seadusi arvesse.

Just seesugust vaieldava otsuse kriitikat leiame „Kriminaal-kohtupidamise Seaduse süstemaatilises kommentaaris“, M. Siifi poolt välja antud (§ 777 all, lhk. 1310), kus öeldakse: „Senat — oma üldkogu otsuses 1906/26 — unustades, et ta oma põhjendusi tegi X k. pinnal, lubas nähtavasti,

äraraisatud ja kolmandate isikute käes olevate, heas usus omandatud asjade tagasimist koguni kohtades, kus X k. maksev ei ole, selle juures täiesti arvesse võtmata jättes B. E. S. § 923-das sisalduvaid kateoorilisi juhatusi.“

* * *

Kõike seda kokku võttes peab tunnistama, et meil makvate seaduste põhjal (B. E. S. § 923 ja 3839) ei ole Kr. Kp. S. § 126, 375 ja 777 ning N. S. § 1664 tarvitavad äraraisatud asjade kohta, mis heas usus olevate kolmandate isikute valdamisse üle läinud.

E. Erdmann.

Kriminaal-, välis- ja kaitsepolitsei ühendamise küsimus.

(Riigikohtu esimehe K. Parts'i seletused ajakirjanikkudele.)

Politseide koondamise mõtte poolt ühise Politsei Peavalitsuse alla Siseministeeriumi juures tuuakse ette põhjusteks:

1) Kontakti puudumine praegusel ajal politseide vahel. Kriminaalpolitseil olevat kõik sündmused teada, kuna Politsei Peavalitsusel need teated puuduvad. Siseminister olevat ilma informatsioonita, mis kuritegevuse jälgimise alal sünnib.

2) Kolme politsei eraldi ülevalpidamine tekitab asjata kulusid ühel töö-alal. Praegu olevat kolmes politseis kokku 2207 ametnikku, nimelt Politsei Peavalitsuse all 1886, Kriminaalpolitseis 280 ja Kaitsepolitseis 41 ametnikku. Kokkutõmbamisel võivat läbi saada 2081 ametnikuga, nimelt Politsei Peavalitsuse juhatuses 65 am., Üldpolitseis 1919 am., Kriminaalpolitseis 77 ja Kaitsepolitseis 20 ametnikuga. Iseäraldi ei tarvitse mitut Peavalitsuse ülema ametit üleval pidada.

Praegu makstavat nendes kolmes politseis palkasid 187598750 mk., kuna nende kokkuliitmise puhul küllalt on 167661960 margast, s. o. 20 miljoni vähem, peale selle veel 7 — 8 miljoni ülejääki majandusekulude arvel, nagu üür, küte, valgustus, kantseleikulud, postikulud jne. Kokkutõmbamisel kavatakse Kriminaal- ja Kaitsepolitsei Välispolitsei alla seada ühe osakonnana oma juhatajatega, kes Välispolitsei ülema ärasõidu pu-

hul selle aset võivad täita, ja üldse võivat siis nende politseide ametnikud vastastikku üksteisele abiks olla.

Mis puutub kontakti puudumisesse, siis on see korralduse süü, kui see nüüd peaks puuduma. Kõnelemata sellest, et siseminister ja ka Politsei Peavalitsus ei pruugi minu arvates sugugi kuritegevuse jälgimisest alaliselt ja kõigekülgelt informeeritud olla, sest kuritegude jälgimine on prokuratuuri ja kohtu-uurijate ülesandeks; tarvilikke teateid võib Siseministeerium Kriminaalpolitseilt, prokuratuurilt ja Kohtuministeeriumilt igal ajal saada, ja ei tohiks ka mingisugust raskust olla otse seaduse varal säärast informatsiooni andmist Kriminaalpolitseilt ja prokuratuurilt Siseministeeriumile või Politsei Peavalitsusele kindlustada, kui seda kuritegevuse vastu võitlemise huvides tarvilikuks peetakse.

Kõige suuremaid tagajärgi saadakse kätte tööde õigel ärajaotamisel nende üksikute erialade järele. See on üldtuntud tõde, mille üle ei maksa sõnu kulutada. Kuritegevuse jälgimine on kohtu ja kohtu ametkonda kuuluva Kriminaalpolitsei asi. Kuritegude jälgimine tuleks siis Siseministeeriumi alla viia ja koondada, kui Kohtuministeeriumi ametkond, prokuratuur, kohtu-uurijad ja Kriminaalpolitsei selle ülesandega toime ei saa ja mingisuguseid andmeid oleks, et selle

ülesande teostamine juba selle läbi, et ta Siseministeeriumi alla saab, uut hoogu ja elustust juurde saab, mis tal vahest nüüd puudub ehk et neid vigu, mis tal Kohtuministeeriumi alla kuulumisest tingitud on, sel teel mõeldakse kõrvaldada. Kui tal muidu üht või teist puudub, siis võiks teda ka Kohtuministeeriumi all pidades parandada. Kuid puudustest ei räägita üldse. Ja tõepoolest, praegu tohib julgesti ütelda, et Kohtuministeeriumi ametkond võrdlemisi hästi oma kohuseid on täitnud, ja eriti on Kriminaalpolitsei kuritegevuse jälgimise alal paremini ja hoopis suuremate tagajärgedega töötanud kui Välispolitsei, kõige selle peale vaatamata, et Kriminaalpolitsei väikesearvuline on ja Välispolitsei temast ligi kümme korda suurem on.

Kui kuritegevuse jälgimise asja Siseministeeriumi alla nõutakse sel põhjal, et siis Siseministeerium paremini kõige üle, mis riigis sünnib, informeeritud oleks, siis võib samasuguse põhjusega ka töö- ja hoolekandenasju, tervishoidu, õppeasutusi, teatreid, läbikäimis-teid, kaubandust ja tööstust, kohut, ühe sõnaga kõiki siseriigi asju Siseministeeriumi alla nõuda, sest kõigil neil on suhteid ka Siseministeeriumiga ja ühtekoondumisel ei oleks tarvis teisi ministreid ja peavalitsejaid pidada kõigi nende erimajandusliste kuldudega, ruumidega, teenijatega jne. Kuid iga minister peab üldiselt tuttav olema meie maa sisemiste oludega, eriti ka siseminister kuritegevuse vastu võitlemise üle, kuid see ei tähenda veel, et tuleks üksikud töö-alad sellepärast kokku ja segi ajada ning kõik koondata mõne üksiku ministeeriumi alla, millel on silmapaistvam koht sisepoliitikas. Sest nii talitades peaks lõppude lõpuks ühe ainsa kõikvõimsa ministeeriumi ja ühe valitseja juurde välja jõudma.

Eriti ei tohiks lugupidamis-väärt olla kaebus kontakti puuduse üle Välispolitsei ja Kaitsepolitsei vahel praegusel ajal, kus nad ometi mõlemad Siseministeeriumile alluvad ja seega siseministrist ära rippus nende vahel kontakti korraldada, niipalju kui tarvis. Kas neid aga kontakti pärast tarvis just ühes-

koos hoida ehk ühte liita, see on veel iseküsimus, mida hiljemini veel puudutan. Kontakt võib nende vahel igatahes ka muidu elav ja hästi korraldatud olla ka siis, kui nad lahus ministeeriumide all töötaksid.

Mis puutub kuludesse, siis oleks nende vähenemisel muidugi oma jagu tähtsust, kuid arve selle kohta näib üsna ekslik ja petlikkudele eeldustele rajatud olevat.

1923. a. koosseisude järele oli ametis Üldpolitseis 1878 (seal hulgas Raudtee-politseis 109 ametnikku) ja Kaitsepolitseis 41 ametnikku, kokku Siseministeeriumi all olevates politseides 1919 ametnikku.

Siseministeeriumi 1924. a. eelarves ette pandud kavatsuste järele peab neid saama Üldpolitseis 1862 ja Kaitsepolitseis 80, kokku 1942 ametnikku, seega Välispolitsei ja Kaitsepolitsei alal kokku eelmisest aastast rohkem 23 ametnikku! Mispärast Siseministeerium siin ametnikkudehulga vähendamisega algust ei ole teinud? Peab arvama, et see mitte võimalik ei olnud ja et ametnikkudel palju tööd oli, kui Siseministeerium nende arvu suurendamist nõuab.

Ja vaatame siis, kuidas on lugu koosseisude kokkutõmbamise järele.

Siseministeeriumis kokkuseatud „Vabariigi politsei ühtlustatud koosseisu“ kava järele on mõeldud politseid järgmiselt korraldada: Politsei eesotsas on Politsei Peavalitsus ühe oma ülemaga, kellel on 1 abi, 1 inspektor, 3 osakonna juhatajat, 1 sekretär, 2 käsutusametnikku, 13 asjaajajat, 10 registraatori, 27 kantselei ametnikku, 2 päevapiltnikku, raiooni ülem, kordnik, käskjalad, kokku 65 ametnikku. Osakonnad oleksid: 1) üld- (praegune Politsei Peavalitsus), 2) kriminaal- (praegune Kriminaal Politsei Peavalitsus) ja 3) kaitsepolitsei (praegune Kaitse Pol. Peaval.), igaüks oma juhatajaga ja jaoskondadega (üldosas 6 jaoskonda, kriminaal osas 5 ja kaitse osakonnas 2 jaoskonda, iga ühes ka oma majanduse jaoskond) vastavate asjaajajate juhatusel. Kriminaalpolitsei iseisivad jaoskonnad kohtadel jääksid alale

Tallinnas, Tartus ja Narvas, kokku 77 ametnikkuga, hakates ülematest kuni käskjaladeni, teisel aga kaotakse iseseisvad jaoskonnad ära ja asutatakse kohaliku maakonna politsei juurde maakonna politsei ülemate juurde 22 uut jaoskonna ülema abi kohta, ning veel eriti 61 nooremat ja vanemat kriminaal-ametnikku; jaoskonna ülema abide kohta on öeldud, et nad „otsekohe kriminaal ala teostajad“ peavad olema, ühtlasi jaoskonna ülema asetäitjad selle ära olekul, nii siis kokku 160 kohaliku ametnikku kriminaal ala jaoks, kuna muidu maakondades kriminaalpolitseis senini tarvitatud „agendid“ ära kaotatakse (neid on olnud 1923 a. koosseisus 39). Kui suured on siis kokkutõmbamise tagajärjed? 1924 a. eelarve järele on Peavalitsustes ametnikke Politseide Peavalitsuste juhatajatega kokku 67 ametnikku, nimelt Politsei Peavalitsuses 34, Kaitsepolitsei Valitsuses 14, Kriminaalpolitsei Peavalitsuses 19. Kavatsatud ühendatud Politsei Peavalitsuses peab olema 65 ametnikku, tähendab võidetud on tervelt 2 kohta. Kriminaalpolitsei töö jaoks kohalikkudes asutustes, kus senni 237 ametnikku oli, oleks siis kindlalt ettenähtud 160 ametnikku, peale selle veel kõiksugu kantselei ametnikud, peaks arvama, et neid ka igas maakonna ja jaoskonna politseis üks (seega 37), ja maakonna politseides (11), vahest ka rohkem — kriminaal-asjade jaoks — peab peetama. Kui neid aga igal pool ka ainult üks arvata, siis koguks neid ikkagi juba 48 ametnikku, kokku siis kohtadel 203 ametnikku. Kuid et seal ka rohkem tööd võib olla, siis jääb küsitavaks, kas kriminaal'alal töötajate hulk uue kavatsuse teostamisel üleüldse väheneks. Igatahes on kahtlane, et kriminaal politsei ametnikkude arvel mingit nimetamise väärt kokkuhoidu suudetaks uue kavatsuse ellu viimisel kätte saada. Võidetakse kõige paremal korral ehk üle riigi mõned käskjala kohad maakonna politseides, kui võimalik on kriminaal politseid välispolitseiga ühtekokku asetada. Miks neid ei või siis ka nüüd ühiselt tarvitada?

Et politseide kokkutõmbamisega ka kuritegevuse jälgimise ja kaitsepolitsei asi võitnud oleks, on enam kui kahtlane. Kõige lugupidamise juures Politsei Peavalitsuse ülema võimete vastu peab ikkagi ütleva, et mida rohkem ameteid ühe peale pannakse, seda pealiskaudsemalt suudab ta neid igauht täita, seda vähem suudab ta igas üksikus orienteeruda, seda kergemini võivad juhtuda eksimised. Ma arvan, et Politsei Peavalitsuse ülema ülesanded Välispolitsei alal ei ole mitte väikesed; seal oleks vististi palju, väga palju teha; nende eeskujulikuks täitmiseks kuluks vististi täis tööjõud ära, erioskusega asjatundja, kes seda tööd ka teisel suudaks jälgida, et teda ka meil ajakõrgusele seada. Kui meil selle töö vastu vähegi arusaamist ja lugupidamist on, siis ei saa me temale uusi töö-alasid peale panna, eriti mitte kuritegevuse jälgimise asja, mis nüüd Kriminaalpolitsei Peavalitsuse ülema käes juhtida on ja mis oma ette ise töö-ala on, mille juhtimiseks ise täisjõud peab olema. Üks neist ei pea teisest sõltuma, nende üldjuhatuse ühendamine toob kahtlemata kahju ühele kui teisele; eriti kannataks selle all märksa küll Kriminaalpolitsei, keda on kavatsatud ainult osakonnana nii peavalitsuse kui ka maakonna-politseide juures korraldada.

Peab meeles pidama, et välispolitsei ja kriminaalpolitsei ülesanded üksteisest lahku lähevad ja mõlemad politseid, õieti ka lahkuminevas sihis edasi arenema peavad. Peajoontes on välispolitsei ülesandeks valvata avaliku korra ja julgeoleku järele, valvata selle järele, et kodanikud täidaksid riigi- ja omavalitsuse asutuste sundmäärusi ja korraldusi; tähendab, tema on kõigi riigi- ja omavalitsuse asutuste ülesannete täitmiseks, mis on sedavõrt laialdased ning mitmekesised, et nad omal alal küllalt oskust ja teadmist nõuavad.

Koguni teised ülesanded on kriminaalpolitseil, tema tegevus on piiratud ainult kuritegude jälgimisega, ja on seotud kohtuvõimude tegevuse ja korraldustega, ta on otsekohe ainult kohtuvõimude käsutada.

Ta peab alati liikvel olema, peab end alati informeerima juhtumustest, mis sünnivad selles ilmas, kus tal tuleb tegutseda, peab uutele võtetele, mis kurjategijate ilmas tarvitusele võetakse, kohe vastuabinõusid leidma, peab tarbekorral kärmelt oma tegevuse sihti muutma, peab ühesõnaga alati löögivalmis olema. Kui sealjuures ka välispolitseid kuritegevuse jälgimiseks tarvitatakse, siis sünnib see peaasjalikult abiandmise ja esialgse juurdlemise toimepaneku mõttes, kus ta kuritöö sündmusele ligidal on. On ju välispolitseinikkude arv kümme kord suurem, ja sealjuures on nad territoriaalselt laiali asetatud. Kuritegude jälgimise-töö on välispolitseil seega kõrvaliseks tööks, mis tema kätte eelnimetatud abiandmise ja esialgse juurdlemise toimepaneku mõttes jätta tuleb. Iseäranis lihtsatel juhtumustel ei tee välispolitseile selle kõrvalülesande täitmine mitte raskusi ja ei ole põhjust mingid muudatusi sel alal ette võtta.

Seesugusel kujul on meil mõlemad eelnimetatud politseid siamaale töötanud. Nad on oma loomisajajärgust välja ja nii ütelda oma suurema täienemise ja väljaarene-mise ajajärku jõudnud. Kumbki on omal alal kodanikkude hulgas üldiselt usalduse ja lugupidamise võitnud. Seda ei saa mitte ainult üksikute ametnikkude ja nende juhtide arvele kirjutada, vaid selleks on suurelt osalt kaasa mõjunud see süsteem, mis on olnud politseide korralduses siamaale maksev. Ka ei sünnita see kodanikkude hulgas mingisugust raskust, missuguse politsei poole ühel või teisel juhul pöörata.

Kui nüüd see siamaalne korraldus, mis aastate eest loodud, vastavalt kuritegevuse parema jälgimise nõuetele, tema vastu edukama võitlemise võimaldamiseks, ja mis teoorias ja üldiselt, kui edusammu tunnustatakse endise korraga võrreldes, jälle hävitatakse ja kõrvale visatakse, kas see ei halva politsei tegevust, eriti õige tunduvalt kriminaalpolitsei oma? Kui nüüdgi veel juhtub, et öeldakse, et asjad meil küllalt kiirelt ei liigu, et kuritegijaid küllalt kiirelt taga ei

aeta, neid äralibiseda lastakse, siis uue korralduse kestel seda rohkem: asjad saaks aeglasemalt liikuma, kuritegevuse jälgimine läheks politseinikkude kätte, kellel mitmeid teisi ülesandeid täita, kriminaalpolitistid peaksid oma otsekoheste ülesannete kõrval vististi ka teisi ülesandeid täitma, olgu alaliselt ehk mis ülemus neile igakord peale paneb. — Lõppude lõpuks peaks, et kõike seda tööd rahuldavalt ära teha, ehk koguni tarviliku arvu uusi isikuid ametisse seadma, kellel oleks eriline ettevalmistus ja ülesanded kriminaalalal, ja kätte ei oleks saadud muud, kui et kriminaalpolitsei oleks teise ministeeriumi alla üle viidud.

Mis puutub koosseisude vähendamisse, siis on just Kriminaalpolitseis seniajani järjekindlalt püütud ametnikkude arvu vähendada.

1920. a., kui Kriminaalpolitsei Seadus anti, oli Kriminaalpolitsei koosseisudes ette nähtud 299 ametnikku. 1923. a. eelarves vähendati seda arvu 280 peale, s. o. umbes 7%, ja 1924. a. eelarve koosseisudes on ette nähtud uus vähendamine 24 mehe võrra, nimelt kuni 256 meheni, mis eelmise aastaga võrreldes tähendab uut vähendust 9% võrra. Ja mitte vahest sellepärast, et seal tööd ei ole.

Kriminaalpolitsei 1923. a. aruanne ei ole vististi veel kokku võetud, kuid varemalt tuli Kriminaalpolitseis iga aktiivse ametniku kohta aastas üle 100 juurdluse; nimelt oli 1922. a. 11144 sündmust tema umbes 110 aktiivse ametniku käes juurelda. Peab meele pidama, et Kriminaalpolitsei tegevus ulatub maale, kus edasiliikumine raskendatud, ja seda, et suuremate kuritegude jälgimine kestab tihti nädalaid ja kuusid. Sellest järgneb, et Kriminaalpolitsei tegevus on meil üsna viljakas. Kriminaalpolitsei andmete järele kõigub Soomes, Rootsis ja Saksamaal kriminaalametniku aastane juurdluste arv 60 ja 80 vahel, on seega väiksem kui meil.

Edasi tuleb silmas pidada, et Välispolitsei poolt Kriminaalpolitseile üleantud juurdlustes süüsteoliste avalikukstegemise protsent on vähem kui Kriminaalpolitsei enese poolt üles-

võetud juurdlustes. See nähtus on seletatav peaaesjalikult sellega, et Välispolitsei ametnikud ometi võrdlemisi vähem soodsad on juurdlusi toimetama kui Kriminaalpolitsei ametnikud. Kuritegevuse jälgimise tööd ei saa mitte nõnda-ütelda muu politseitöö kõrval mööda minnes ära toimetada, nagu seda politseide kokkutõmbamise pooldajad näikse arvavad. Või arvatakse, et üks kutsetähtede laialikandja, maksude sissenõudja, kõiksuguste administratiiv-korralduste täitja, vangidesaatja, uulitsate ja õuede puhtuse revideerija jne. võib mööda minnes ka juurdlusi toime panna kordasaadetud tapmiste, röövimiste, varguste kohta? Kui see vaade kellelgi olemas on, siis annaks see tõendust õige viletsast asjatundmisest. Kuritegevuse jälgimiseks ei kõlba kaugeltki mitte iga välispolitsei-ametnik. Kuritegevuse jälgimiseks on tarvis iseäralist osavust, teravust, oma hea osa hinge-elu tundmist, kõiksuguste võimaluste kombineerimise võimet, rutulise orienteerumise annet, julgust, vahel kuni eneseohverdamiseni valmisolevat julgust jne. Muidugi ei ole need omadused pahad ka Välispolitsei ametis, kuid seal ei ole nad mitte hädatarvilikud. Mõistagi, et seesugused kvalifitseeritud tööjõud peavad ka paremat tasu saama. Kõnelemata sellest, et suurearvulise Välispolitsei suhtes, mis üldarvus praegu ligi 1900 meheni ulatub, seal hulgas vististi üle 1000 aktiivse politseiniku, säärast kvalifitseeritud koosseisu raske on kokku saada, nagu ta Kriminaalpolitseil peab olema, — oleks ka, teiselt poolt, üleliigne toredus säärast kallimat tööjõudu tarvitada lihttoimeliste välispolitsei talituste jaoks, nagu seda on maksude sissenõudmine, mitmesuguste korralduste täitmised, kutsetähtede ja teadaannete väljajagamine, uulitsatel ja platsidel korra järele valvamine, politseiliste järele vaatuste toimepanemine jne.

Tahetakse seda siiski teha, s. o. kuritegevuse jälgimist samade politseinikkude hooldeks anda, kes Välispolitsei kohustusi kannavad, siis — emba kumba, kas libiseb kuritegude jälgimine üldiselt nõrgematesse kättesse ja halveneb nende väärtus, mis kuritegevuse

kasvamist hõlbustaks ja lõppude lõpuks rahval väga kallis maksma läheks, ehk aga Üldpolitsei peab kogu oma koosseisus sellele tasapinnale tõstetama, mis on maksev Kriminaalpolitsei suhtes. Riigile läheks see muidugi üliiraskeks ja ülikulukaks. Ikkagi peab tunnustama, et kuritegevuse jälgimiseks on kõige otstarbekohasem ja odavam iseäralist, eriti seks sündsalt ettevalmistatud ja criti sellele töö-alale kõike oma jõudu koondavat, võrdlemisi väiksearvulist ametnikkudekogu pidada. Kui Välispolitseil praegu niivõrt palju tööd on, et tema koosseisu arvatakse ainult kohati mõningate Raudtee-politsei ametite ärakaotamise arvel mõne mehe võrra vähendada, siis tekib küsimus, kes peab siis selle töö ära tegema, mis nüüd Kriminaalpolitsei peal lasub, Kriminaalpolitsei peal, kellest kuulime, et tal, kõige oma nooruse ja võrdlemisi pahemate liikumisvõimaluste peale vaatamata, seni ligi 50% rohkem tööd on teha olnud, kui teisel seda on, kus ametnikkudel tõi mitte vähe ei nõuta. Et Välispolitsei oma koosseisuga seda tööd ei saa ära teha, on selge. Miks ei toimetanud ta neid siis nüüd ära ja andis Kriminaalpolitseile üle oma juurdlusi edasitoimetamiseks? Ja miks on just nende kuritööde suhtes, kus esialgne juurdlemine on Välispolitsei käes olnud ja mis alles hiljemini Kriminaalpolitsei kätte on üle antud, süüdlaste avalikukstegemise protsent vähem? Kas see ei ole seletatav vahest ka sellega, et esimene juurdlemine on nõrgemates kätes olnud, ja et selle tagajärjel oli võimalik kuriteo jäljed kergemini ära katta, kurjategijal valetunnistajaid kaubelda jne.

Kriminaalpolitseil on küllalt tööd ja see töö on alatasa kasvamas suuremate kuritegude suhtes. Rahva usaldus Kriminaalpolitsei vastu on järjest tõusmas. Nii näituseks oli:

Kuritegusid :	üldarv	nendest krim. pol. ülesantud	% üld- arvust
1920. a.			
tapmisi	244	93	41
röövimisi }	355	198	59
riisumisi }			

süütamisi	258	71	28
murdvargusi	1160	512	45
hobusevargusi	1070	450	42
liht-vargusi	13094	4385	33
vägistamisi	39	12	31
petmisi	1027	452	44

1921. a.

tapmisi	244	140	60
röövimisi }	306	182	60
riisumisi }			
süütamisi	210	90	43
murdvargusi	1236	662	53
hobuse vargusi	310	210	70
liht-vargusi	10500	4493	45
vägistamisi	68	17	26
petmisi	1357	776	56

1922. a.

tapmisi	205	132	64
röövimisi }	206	138	67
riisumisi }			
süütamisi	151	74	50
murdvargusi	707	451	63
hobusevargusi	161	111	70
liht-vargusi	8980	4278	47
vägistamisi	89	43	48
petmisi	1402	75	53

Kas need arvud ei näita, et kahjukannatajad, nagu Kriminaalpolitsei tegevuse aru-
anne seda tõsitab, ikka rohkem loobuvad
võimaluse tarvitamisest sündmusest kohali-
kule Välispolitsei raiooni-ülemale üles anda
ja pöörduvad selle asemel otsekohe Krimi-
naalpolitsei osakonna ehk ametniku poole,
kuigi nad sellega endale vabatahtlikult suu-
remaid sekeldusi sünnitavad, mis ühenduses
pikema maa ärasõitmisega, tööpäeva kao-
tamisega jne. Kriminaalpolitsei tegevuse
aruandes seletatakse, et kahjukannatajad tihti
mitmekümne versta tagant linna sõidavad,
et Kriminaalpolitseile kuriteost otseteel teada
anda. Vististi on Kriminaalpolitseil õigus
tõendada, et ta on jõudnud lühikese aja
jooksul rahva usalduse võita.

Huvitav on arvustik ka töö tagajärgede
üle: kuritegude avalikustegemise protsent ei
ole paljudes Lääne-Euroopa riikides parem

kui meil. Sealjuures annab Kriminaalpolitsei
töö edenemisest tunnistust ka kohtu poolt
tõenduste puudusel õigeksmõistmiste arvu
kahanemine.

Kriminaalpolitsei poolt 1922. a. aruandes
kokkuvõetud kohtutelt saadud karistuse tea-
dete järele oli õigeksmõistmisi:

1919. a.		1920. a.	
Esimese astme kohus	Teise astme kohus	Esimese astme kohus	Teise astme kohus
3099	401	3157	402
3500		3559	
1921. a.		1922. a.	
Esimese astme kohus	Teise astme kohus	Esimese astme kohus	Teise astme kohus
2471	317	2166	41
2788		2207	

Kuritegude ja õnnetuste läbi tekkinud
kahjude summa oli kahjukannatajate üles-
andmise järele 1922. aasta jooksul kokku
232077000 marka. Avalikukstehtud kurite-
gude järele on see summa 155207000 marka.

Kahjusummast langeb Kriminaalpolitsei
poolt registreeritud kuritegude peale
172220000 marka, avalikustehtud juurdluste
järele 119512000 marka.

Kui politsei ühendamise mõtte pooldajad
siiski arvavad, et Kriminaalpolitsei tööd
Välispolitsei ametnikud kerge vaevaga või-
vad ära teha, siis peaks vähemalt selgeks
tehtama või otsekohe välja üteldama, et
Välispolitseil ei ole olnud seni küllalt tööd.
Miks ei tõmmata säärasel korral Välispolit-
sei koosseise kokku? Miks ei ole seda
varem, eriti ka 1924. a. eelave kokkusead-
misel kuidagi tuntavamal määral tehtud?
1924. a. eelarves on üldpolitseis vähendatud
ametnikkude arvu ainult 1% võrra. Kas seegi
ei ole ehk raudteepolitsei arvel? Eelnõus
kõneldakse ainult, et tuleb teha vähendus
Raudteepolitsei suhtes, et ülemäärast välis-
politseinikkude arvu kokku tõmmata. Selle
korralduse otstarbekohasuse vastu ei ole
vaieldud ja Siseministerium, kellele ka Raud-

tee-politsei allub, peab siin algatust ülesnäitamaja oleks võinud seda vareminki teha, kuid ei ole mingit põhjust seda küsimust Välispolitsei ja Kriminaalpolitsei kokkuliitmise küsimusega ühendada.

Ekslik on ka arvamine, et Kriminaalpolitsei osakonna ülem Maakonna-politseis võib Maakonna politsei ülema asemele astuda. Üksteise asendamise õigust võib nendel nende äraoleku ajaks ühisest asukohast ju teatavas piiris ka nüüd anda. Kuid siiski ei või seda korda lubada, et kuritegevuse jälgimise huvid peaksid Üldpolitsei tegevuse huvide alla seatama ja et niisugusel korral, kui äkki Kriminaalpolitsei ülem ise peaks kuritöö jälgimiste asjus sunnitud olema välja sõitma, see peaks edasi lükatama, kuni tema ülemus Maakonna-politsei ülem, koju jõuab või temale lubab oma otsekoheste ülesannete täitmisele asuda. — Samuti vildak oleks kriminaalametnikkude laialipaigutamine igasse Välispolitsei jaoskonda, kui mõnus see vahest iseenesest Välispolitseile ka ei oleks igal pool kriminaalpolitseistides omal abilisi saada. Muidugi tuleb neid ka siin või seal ka väljaspool linna mõnda rahvarikkasse alevisse jne. paigutada kus ehk ka politsei-jaoskond asub. Kuid peaauglikult peavad nad koonduma suuremates linnades, kust neid tarbekorral sinna ja tänna saab käsutada, kord mõnda politsei-jaoskonda mitu, kas või 5—6 ja rohkemgi, näit mõne raskema kuriteo jälgimiseks, kurjategijate salga tabamiseks jne. (näit. „Must Käsi“, hulgalised tulesütitamised jne.). Kohapealised Kriminaalpolitsei ametnikud on ümberkaudu rahvale tuttavad ja nende ilmumine ärataks kohe tähelepanu, kus see soovitav ei ole ja ei saa tihti sellepärast neid oma ligemas ümbruskonnas nii hästi ära kasutada, kui teisalt tulijaid. Teiselt poolt peab ütleva, et kui kriminaalpolitseinikud on teatud piiratud politsei jaoskondadesse määratud, siis neil mitte huvi ei ole tegevad olla väljaspool oma jaoskonda kordasaadetud kuritegude jälgimise suhtes, ka siis mitte, kui ka jälgimine, nendele otse peale pannakse. Esimeses reas loeb ametnik oma

au kohuseks oma piirkonna tööde eest hoolt kanda. Kõnelemata sellest, et kui kuskil maakonna teises nurgas mingisugune suurem kuritegu sünnib, mille jälgimisele on tarvis kiirelt ja suurema arvu jõududega asuda, kui palju ei kulu siis selleks enne aega ära, et neid ühisele tegevusele välja kasutada ja lõpuks tegevusse astuda. Kriminaalpolitsei sarnasel kujul, nagu teda on kavatsatud Siseministeeriumi all korraldada, oleks palju raskemini liikuv aparaat, kui ta praegu on. Kuritööde jälgimine nõuab, et jälgija kriminaalpolitsei ametnik ei tohi piiratud olla ei hariliku ametnikkude tööajaga, nagu seda välispolitsei töö üldiselt lubab, ega politsei jaoskonna piiridega. Ta tegevus peab kiire olema, et kuritegija mahti ei saaks jälgi ära peita ehk pageda, ja kestma nii kaua, kuni juurdlus täielik saab, kuni süüdlane leitud ja tõendused kindlustatud. Seks peab ta alati liikvel olema ja ei tohi mitte ainult oma teatava kitsa politsei jaoskonna piiridega jälgimist piirata. On ta kõigiti nõude kõrgusel, siis on mõeldav, et kohtu uurija tegevus võib ära jääda ja kohtu politsei toimetustele ka vormiliselt sama jõud antaks, mis praegu kohtu uurijate toimetustel on. Seda mõtet on ka kohtu tegelaste hulgas juba kaalutud ja soovitavaks loetud. Selle tagajärjel võiks kohtu uurijate arvu vähendada. Kohtu uurijate arvu aga ka siis vähendada, kui Kriminaalpolitsei kohtu-ametkonna otsekoheest käsutusest ära viiakse Siseministeeriumi alla, tähendaks sõltumatut (rippumata), erapooletut kohut kätest ja jalust siduma ja sõltuvaks tegema kõige poliitilisemast ametkonnast.

Nagu politsei koosseisude märksast kokkutõmbamisest kuritegevuse jälgimise alal, s. o. Kriminaalpolitsei tegevuse alal, tõsiselt juttu ei või olla, samuti ka mitte mingist kaaluvast majandusliste kulude vähendamisest. Ei või ju arvata, et Välispolitsei end praegu nii on laiutanud, et ta oma ruumidesse ka Kriminaalpolitsei ja Kaitsepolitsei võib võtta. Siis peaks tõsiselt küsima, miks ta senini üle oma tarvituse ruume oma käes peab. Krimi-

naalpolitseile ja ka Kaitsepolitseile jäävad suuremalt osalt samad ruumitarvidused, mis neil seni olnud, samuti küll ka teised majanduslised kulud. Kui kõige kokkutõmbamise järele lõppude lõpuks isegi paar miljoni marka peaks võidetama, siis ei kaalu see ometi ära seda kahju, mis Kriminaalpolitsei üleviimine Üldpolitsei alla enesega kaasa toob.

Kõige suuremaks põhjuseks Kriminaalpolitsei edasijätmiseks Kohtuministeeriumi võimkonda oleks see, et sellega kuritegevuse jälgimine ja juurdlemine kõige paremini oleks kindlustatud kõiksuguste mõjude vastu, mis tal Siseministeeriumi alla kuuludes oleks välja kannatada. Kuigi prokuratuuril õigus on temale juhatusi anda, ikkagi annaksid end need mõjud tunda. Et see mõju võib suur olla, selgub sellest, kui meele pidada, et ametis edasisaamine, ümberpaigutamine ripub Siseministeeriumist. Muidugi täidetaks Siseministeeriumi alal olevaid ülesandeid esimeses jões ja prokuratuuri nõuded võivad tagaplaanile jääda ja neid täidetakse ehk mõnikord ometi ainult niivõrt, et täitjale midagi ei saa teha.

Seesama tarvidus, mis on sundinud kohtu mõistmist administratsiooni käest ära võtma ja eitavat seisukohta politsei- ja teiste administratiiv-asutuste kohtu vastu võtma ning rippumatut kohut looma, on küllaldaseks põhjenduseks ka Kriminaalpolitsei Kohtuministeeriumi ja kohtuametkonnaga ühendusse viimisele. Ei toimeta ju Kriminaalpolitsei muud kui kohtu uurimisi. — Kohtuministeeriumi alla jäädes, kus tegelaste hulk üldse väike on, ei saa ka kaasametnikkude mõju kuigi suur olla, kuna Siseministeeriumi ametnikkude kogu vahest 10 korda nii suur on kui kohtuametkonnas.

Need põhimõtted on mujal kui ka meil ajanud Siseministeeriumist sõltumatut (rippumatut) Kriminaalpolitseid asutama, need põhimõtted on täiesti elulised, ja ei tohi neid üle parda heita.

Eespool ülespandud arvamisel, et Kriminaalpolitseid mitte ei tohiks üle viia Siseministeeriumi alla, seisab ühemeelselt Riigikohus ja ka kõik kohtutegelased, nagu see muu seas ilmus 1923. a. juuni hakul ärapeetud kohtu-esimeeste nõupidamis-koosolekul Kohtuministeeriumis ja teistel kokkupuutumistel, sanuti ka Kohtuministeerium.

Mis lõpuks Kaitsepolitseisse puutub, siis on see praegu Siseministeeriumi all ja tema pärast ei pruugi esialgu piike murda. Kuid siin näib mulle see arvamine õigem olevat, et ka Kaitsepolitsei koht mitte Siseministeeriumis ja temale alluvates Välispolitsei asutustes ei peaks olema; Kaitsepolitseil on tegemist riigi vaenlastega, tema peab ära hoidma võimalikud kallalekippumised riigile, tulgu need seest- või väljaspoolt. Tema tegevus erineb hoopis märksa Välispolitsei tegevusest, samuti Kriminaalpolitsei tegevusest. Kuna viimane peaaesjalikult tegemist teeb juba kordasaadetud kuritegudega, peab Kaitsepolitsei peaaesjalikult eesolevaid hädaohte ära hoidma. Loomulikult on Kaitsepolitsei tegevus ja tema võtted hoopis teistsugused kui teistes politseides. Kui juba kriminaalpolitseinikke mitte otstarbekohane ei ole ühe katuse alla mahutada üldpolitseiga, siis veel vähem Kaitsepolitseid. Üheskoos Üldpolitseiga olles valguksid kergemini laiali teatud, mida kogutakse ja mida saladuses peab hoitama. Samuti ei tohi publikumile sugugi teada olla, kes Kaitsepolitsei teenistuses on. Kaitsepolitsei ühtesurumisega Välispolitsei varju alla avatakse ukseid ja aknad, et igamees Kaitsepolitseid tunneb ja see, kel südametunnistus puhas ei ole, end teab varjata. Õigusega tähendatakse, et Kaitsepolitsei õige koht on Sõjaministeeriumis, kellel sel alal on juba oma luure- ja vastuluure-osakonnad. Igatahes ei tohi Kaitsepolitsei mingil juhul umusel Välispolitsei all olla ega temaga otsekoheses välises ühenduses seista.

Inimese sõrmejäljendite uurimine (daktüloskoopia).

(Lühike ülevaade kriminaalpolitseilise tehnika alalt).

Dr. R. Heindl.

(Järg.)

Et mõlema kuriteo kohal leitud sõrmejäljed täiesti samased olid süüdistatava omiga, seda tunnistasid mäletavasti kõik osavõtjad, lõppude lõpuks ka kaitsja. Kaheldi vaid, kas kaebealuse sõrmejäljedid võisid tõesti muutumata püsida tolle kaunis pika aja jooksul, mis lahutas üht mõrtsukatööd teisest. Kõige suuremat umbusaldust avaldati aga väite vastu, et kaebealuse sõrmejäljenditele teisi identilisi enam ei leidu. Kaitsja tähendas õigustatult, et ta on terve daktüloskoopia kohta käiva kirjanduse läbi uurinud, aga kustki pole leidnud selle väite teaduslikku tõendust. Vannutatud mehed läksid tund-tunnilt umbusklikumaks. Lõppude lõpuks ütles ka üks kohtuministeeriumi esindaja sõna-sõnalt järgmist: „Teie tõendate mõlemat daktüloskoopia põhilause, daktüloskopeerimisameti (Erkennungsdienst) kogemustele põhjendades. Aga daktüloskoopia on praktiliselt tarvitusel vaevalt 10 aastat. Selleks, et ministeerium võtaks oma peale vastutuse ühe surmaotsuse eest, on 10-aastast kogemust alles vähe“.

Vaatamata selle peale, et autor kõne all oleval juhul kui ekspert vannutatud meestele siiski suutis selgeks teha kaebealuse süü (ettekannet tehes daktüloskoobilistest tõendusviisidest üldse ja projektsiooni-aparaadi abil demonstreerides kaebealuse sõrmejälgi suurendatud kujul) ja kohus teda surmanuhtlusega karistas, muudeti see armuandmis-palve põhjal hiljemini eluaegseks parandusmajaks ümber, kusjuures põhjendus oli umbes sama, mis ülemaal tsiteeritud.

Sääraste kahklejate juures pole midagi ära teha nende ilma põhjendusteta väidetega, mis leiduvad meie kriminalistlikkudes õpperaamatutes, vaid siin tuleb oma väiteid tõendada ja nimelt nende füsioloogi-

giliste ja ajalooliste tähelepanekutega, milledest juttu oli käesoleva artikli alul.

Lõpuks olgu toodud näitena selle kohta, kui tähtis on füsioloogiliste ja ajalooliste aluste selgitamine, veel üks juhtumus uue-
mast ajast: jaanuarikuul 1922 arutas vandekohus Heidelbergis mõlema Herfordi pürjermeisteri tapmise asja. Teokohal leiti sõrmejalg, mille ekspert Dr. Popp tunnistas kaebealuse omaks. Autor, kohtu poolt ülem-eksperdikis kutsutud, esines vannutatud meeste ees ettekandega daktüloskoopia mõlema aluslause füsioloogiliste ja ajalooliste põhjenduste kohta. Kaebealune tunnistas süüdi ja mõisteti surma.

II. Kuidas toimetada kavakindlat sõrmejälgede otsimist kuriteo-
kohal.

Mülleri asi on õpetusrikas veel ühes suhtes. Tema teise mõrtsukatöö puhul oli võimalik loogiliste kaalutluste põhjal kohti määrata, kus kurjategija sõrmejälgi võiks leida. Peatume veidi sõrmejälgede otsimisel teokohal, sest selle juures tarvitaminev loogiline mõttekäik ja meetodiline toimimine pole vajaline mitte üksi daktüloskopeerimistö eriametnikule, vaid üldse kõigile politsei-ametnikkudele. Peab ju iga politsei-ametnik, kes esimesena kuritöö-kohale tuleb, selle eest hoolt kandma, et võimalikud leiduvad sõrmejäljed alalhoiduksid. Seks otstarbeks peab ta aga teadma, kus nad kõige tõenäitlikumalt võivad leiduda, et neid kohti kuni eriametnikkude ilmumiseni puutumise eest hoida.

Lihtne loogiline mõttekäik peaks säärasel korral kujunema minu arvates järgmiselt:

1. Mil viisil saabus kurjategija teokohale, mil kombel lahkus ta sealt ja missuguseid asju pidi ta selle juures kätega puudutama?

2. Kuidas saatis ta teo kora? Mida pidi ta selle juures kätega puutama, kas kuritöö objekti, otsekohest või kaudset tapariista?

Mõni näide eespool-õeldu selgitamiseks: Ametnik peab mõttes kurjategijat saatma tervel tema tegevuse teel ohvri ümbruses. Eespoolkirjeldatud Mülleri kuritööde juures tuli kuritegija ukse kaudu ja põgenes pärast tegu samal moel, tähendab, tuli sõrmejälgi otsida ukse pidemelt ja puuosadelt viimase ümbruses, seega mainitud kohti kaitsta kätega puutumise eest. Kui selgub, et kurjategija on sisse tunginud või põgenenud akna kaudu, siis tuleb aknaraud, purustatud aknaruudud ja aknalauad uurimisele võtta. Samuti tuleb põhjalikult järele katsuda treppide käsipuud, vihmavee-torud jne. Säärast uurimist tuleb jätkata ka väljaspool maja: tihti on autor leidnud sõrmejälgi näit. aia-uste küljes.

Järgmine juhtumus Londonist näitab ülihuvitavalt, kuidas loogiline mõttekäik isegi keerulises olukorras võib tagajärgi anda ja kurjategija otsimisel sihile viia.

Kurjategija arvatavate põgenemisteede üle mõtiskelles jõudis ametnik arvamisele, et põgenemine sündis tõe näitlikult üle raudaia. Viimase lähemal vaatlemisel leiti, et ühe raudpulga otsas ripub kuld sõrmus. Loogiliselt pidi tekkima küsimus: kus on sõrmusele vastav sõrm. Ametnik otsis edasi ja leidis aia äärest maast tööpoolest verise sõrme. Kurjategija oli nähtavasti aialt maha hüpates sõrmust pidi rippuma jäänud ja enesel sõrme otsast ära rebinud. Tollest sõrmest tehti sõrmejäljendid, mille põhjal kurjategija, kes juba varemalt oli daktülvskopeeritud, avalikuks tehti.

Teine juhtumus minu praktikast kus jällegi kurjategija põgenemistee jälgimine tagajärgi andis. Pealegi on ta huvitav omapärase aine poolest, millel sõrmejalg leiti.

Üksiseisvas majas maal oli toime pandud raske kuritöö ja süüdlane põgenes nähtavasti üle põldude ja niitude. Kurja-

tegija jalajälgede järele minnes jõudsime värskelt küntud põllule, kus ta oli komistanud ja kukkunud. Maapinna lähem uurimine sel kohal tõi esile sõrmejälje savises maas. Mainitud sõrmejalg täideti gipsiga ja saadud jäljendi varal läks korda süüdlast kindlaks teha.

Teine ja kolmas küsimus, mis jälgiv ametnik loogilise mõttekäigu varal peab vastama, nimelt missugune on kuriteo objekt ja otsekohesed kuritöö-riistad, on enamasti lihtsalt vastatav ja ei vaja selgitust¹⁾.

Võrdlemisi kõige keerulisem on sõrmejäljendite otsimine kaudseil kuritöö-riistadel. Aga ka siin hargneb asi tihti varssi loogilise mõtlemise teel, milleks olgu toodud üks näide minu praktikast:

Dresdeni läheduses oli elanikkudeta seisvasse lossi sisse murtud. Küsimus kurjategija tuleku ja mineku teede kohta oli esialgu selgusetu, sest kõik ukсед ja aknad olid vigastamata. Päraspoole leidis siiski lahendus: kõrgel puul maja läheduses tehti avalikuks veidi uulitsapori, mis näitas, et sinna inimesejalg oli tugenud. Samuti leidis üks ametnik puult värskelt murtud oksa. Kurjategija tee läks seega puudpidi kuni katuseni ja sealt luugi kaudu majja. Sel raskel teel teda jälgida, et sõrmejälgi leida, oleks olnud liiga keeruline. Sellepärast valisime kaudsete kuritööriistade uurimise. Tolm ja ämblikuvõrgud kõrgil ustel ja akendel näitasid, et need pikemat aega avamata olid püsinud. Kurjategija pidi seega tulevalgel töötanud olema. Korraldasin seepärast, kuna elekter ja gaasivalgus majas puudusid, otsimise petrooleumilampide ja kütünlajalgade järele. Juba teisel vaadeldud lambi klaasil leidis hästi hoidunud sõrmejalg.

¹⁾ Ka inimlikkudel kuritöö-objektidel võib leiduda sõrmejäljendeid. Seepärast tuleb kuritöö-ohvrite ülevaatusel tähele panna kõige pealt tärgeldatud rinnaesiseid, kraesid, manshette, viksitud jalanõusid, nahast taskuraamatuid ja rahakotte, taskukellasid ja muid siledade pindadega metallasju ning pabereid taskutes.

Edaspidisel otsimisel ruumides leiti üks tükk kinnisõtkutud lund, mis saapatalla alt oli mäha langenud ja kütmata ruumis väga hästi säilinud. Sel lumetükil olid selgesti näha saapanaelte asemel.

Kuna ühe voodi seisukorra põhjal magadistoas võis kindlaks teha, et sisse-murdja lossis õõd oli maganud, siis oli tõenäitlik, et tegu on hulgusega, sest elukutseline murdvaras oleks teo järele kiiresti ära põgenenud. Lasksin seepärast kõigi järgmistel päevadel politsei-vahituppa toimetatud hulkurite ja peavarjuta isikute sõrme- ja jalanõude-jälgi võrrelda kuriteo kohal leitud jälgedega, ja juba mõne päeva järel oli murdvaras tabatud. Iga nael tema saapatallas ja iga jooneke papillaarjoonestikus vastasid meie äratõmmetele.

Ka sel juhul aitas loogiline mõtlemine otsekohe määrata koha, kust sõrmejälgi võis leida. Seepärast tuleb alati juhustel, kus kuritegu on arvatavasti õõajal kinnises ruumis sündinud, esimeses järjekorras tähelepanu pöörata valgustus abinõudele ja ei tohi neid enne puutada, kui nad daktüloskoobiliselt pole läbi uuritud. Säärased asjad oleksid: petrooleumi lampide klaasid ja jalad või käepidemed, küünla-jalad, tuletikkude topsid, elektrivoolu võtmed ja nende lähem seinatümbus. Siin patustavad väga tihti esimesed kohalejõudnud ametnikud valgustuse süütamiseks mainitud asju kobades ja niiviisi jälgi hävitades.

Kui kuritöö-kohal on verd voolanud, siis tuleb uurida kõik pesemis- ja kuivatus-abinõud. Tuleb sein- ja lauakellad, mis kurjategijad — nagu kogemused näitavad — mõnikord seisma panevad, vaatlusele võtta; samuti ka mõõblitükid, mis kurjategijal teel ees olid või mis ta muil põhjustel on kohalt nihutanud. Eriliselt olgu meelde tuletatud kohad mis harilikult tähele pane-mata unustatakse, nagu laua-äärte alumine pind, laegaste külje- ja põhjapinnad, koh-tadel, kust neid väljatõmbamisel kätega haaratakse, kapipealsed, kus tihti võtmeid

otsitakse; samuti rahataskute sisemus, raamatud ja kirjutusmaterjal, mille vahel midagi võis olla, mis kurjategijat võishuvitada.

Tihti juhtub, et kurjategijad tehtud töö järele keha karastavad söögi ja joogiga; seepärast on tarviline vaatlusele võtta ka söögi ning jooginõusid ja toidujätiseid: taldrikuil, õlle- ja veinipudelitel ning klaasidel, noateradel jne., võib aru tihti leida sõrmejälgi. Dresdenis on mitmel korral avalikuks tehtud sõrmejäljed munakoortel pärast säärast sööma. Tihti leiduvad plastilised sõrmejäljedid ka toiduainetel enestel, näit. võiil. Tapeetimata seintel pole minu teada seni peaagu leitud nägematu id (latent) sõrmejälgi. Dresdenis tuli 15 aasta kestel ainult üks juhtumus ette, kus säärasel seinal sõrmejalg nähtavaks tehti. Asi puutus tulesüütamisse ja süüdlane oli oma käed petrooleumiga määrinud, mis sai õliste jälgede põhjuseks. Hoopis sagedamini esinevad sellevastu värvilised jäljed seintel kas selle tagajärjel, et pimedas edasikobav kurjategija käed verrega määris, tahtmatalt kätega värvainesse sat-tus, või jälle olid tema käed niivõrt mustad (pesematud), et nad valgele seinale märgid jätsid, või sein oli nii nõgine või tolmune, et temale puutuvast käest jäi valge märk.

Sõrnejälgede otsimisel on otstarbeko-hane tarvitada elektri-taskulampi, mis heidab asjale lehtrikujulise valgusjoa. Valgus-tada tuleb kõrvalt, nii et asjast tagasipõr-kavad valgusekiired vaatleja silma sattuk-sid, sest säärasel kombel saavad rasva- ja higiplekid nähtavaks. Klaasil on jäljed mõnikord ka läbivalgustamisel nähtavad. Alles kui säärane puht-optiline uurimine (tarbekorral isegi luubi abil) tagajärgi ei anna, tuleb asuda võimalikkude jälgede avaldamisele kunstlikul teel kas jälgede-kahtlasi objekte in toto üle rapudades mõnesuguste pulberainetega või neid suit-setades.

Lõpetades seda osa oma ülevaates tahaksin veel kord tähelepanu juhtida sel-

lele, et kõige tähtsam sõrmejälgede otsimisel on ikka ja alati loogiline mõtlemine. Mina lasksin omal ajal Saksis kõigisse politseibürodesse üles riputada plakati seletusega, kus sõrmejälgi leida võib ja kuidas neid hoida eriametnikkude ilmumiseni. Plakat kandis pealkirja „Sõrmed kaugele“. Tost saadik on harvemaks jäänud juhtumused, kuskuritöö-kohal leidus küll politseiametnikkude, kohtu-uurijate ja kohtuarstide sõrmejälgi, kadunud aga olid kurjategija omad.

III. Sõrmejäljendite nähtavaks tegemine ja alalhoidmine.

Küsimust selle kohta, kuidas kuritöö-kohal leitud sõrmejälgedega toimida, et nad kõlbaksid tõendusmaterjalina kriminaalprotsessis, pole siin otstarbekohane pikalt arutada, sest säärase arutus on enamale jaole politsei-ametnikkudest ilma praktilise tähenduseta ja võib huvitada ainult daktüloskoopilise identifikaatsiooni-ameti eriametnikke. Viimased aga võivad selle küsimuse põhjaliku käsitluse leida minu teosest „System und Praxis der Daktyloskopie“ (lhk. 272—339.): Seepärast lepime siin ülevaatega ainult kõige tähtsama kohta sel alal.

Enamalt jaolt on nähtavad sõrmejäljed kas värvilised, verised või plastilised. Nende jäädvustamiseks tuleb asi, millel nad leiduvad, võimalikul korral säärase kattega varjata, mis jäljendit ära ei hõõru, ja esimesel võimalusel päevapilt valmistada, sest jäljendid võivad kergesti hävida, või rikki minna. Valmistada tuleb — vähemalt tähtsamate kriminaal-asjade puhul — kaks pilti: üks kogupilt asjast, millel jäljed leiduvad, et jäljendi asetust puudutatud objektile fikseerida, mis mõnikord kriminaaljälgimise hilisemas käigus olulise tähtsusega võib olla, ja teine — jäljendi spetsiaal-ülesvõtte. Kui sõrmejäljend asetub ebatasasel pinnal, siis tuleb temast enne spetsiaal-ülesvõtte tegemist valmistada äratõmme erilise meetodi järele (Abziehver-

fahren) selleks, et hoiduda pildi moonutamise eest perspektiivis. Iseäranis hoolikalt peab toimima veriste sõrmejälgede puhul, sest et nad iga kord isemoodi käsitlust nõuavad, selle järele misvärvilisel asjal nad leiduvad, piltistades veriseid sõrmejälgi kahekümnelt erivärviliselt aluspinnalt leidus, et noist enam-vähem igale tuntud värvivarjunditest, mis fotografeerimisel verejälgede aluspinnana tarvitati, ainult 5 värvi on kohased piltide valmistamiseks harilikudel plattidel ilma filtrita¹⁾. Need värvid on: valge, helehall, koobaltsinine, ultramariinsinine ja magentasinine²⁾. Teised 15 värvi ei sobi alusena verejälgedele, kuna pildid saavad kõlbmatud. Tarvitades harilikku platti sinise filtriga pole tagajärg ka parem: ikka annavad ainult 5 värvi 20-nest selge pildi; muidugi pole need värvid endised. Ka „ortokromaatilised“³⁾ ja „fotomehaanilised“⁴⁾ plattid annavad rahuldavaid tagajärge ainult mõnede värvide juures. Kõige paremad tagajärjed avaldusid minu katsetes töötamisel „pankromaatilise-fotomehaaniliste“⁵⁾ plattidega, punase filtri (n. n. additiivse punafiltri), võimalikult ereda ja lühikese valgustuse ning võimalikult aeglaselt mõjuva ja küllastatud ilmutamisvedeliku tarvitamisega. Viimati kirjeldatud meetodit tarvitades äpardusid ülesvõtted ainult karminillalt aluspinnalt.

Leides plastilisi sõrmejälgi kuritöö-kohal tuleb neist valmistada päevapilt võimalikult eredal küljepoolsel ning lühikeseaja-

1) Filtrid (nom. filter) — mitmevärvilised klaasid, mis päevapildi aparati mahutatakse kas otse plati ette, objektiivi taha või kõige sagedamini objektiivi ette selleks, et kõrvaldada teatavate valguskiirte mõju platile. Tõlkija.

2) Teatavasti on harilikud päevapildi-platid kõige tundlikumad just spektrumi siniste kiirte väljas.

3) Plattid, mis igasugusele valgustusele reageeruvad umbes ühesuguse tundlikkusega. Tõlkija.

4) Plattid, mis valgust ja varju iseäranis tugeva kontrastiga edasi annavad. Tõlkija.

5) Pankromaatilisteks nimetatakse sääraseid platte, mis kõigile spektrumikiirtele ühtemoodi tundlikuks tehtud. Tõlkija.

lisel valgustusel ja pilt ilmutada aeglaselt mõjuvas kontsentreeritud vedelikus. Kui plastiline mass omab pildistuseks ebasoodsat värvi (näit. punast või musta) või see mõnel muul põhjusel raskendatud, siis tuleb sõrmejäljendist teha gipsimudel, mis pärast fotografeeritakse. Ennem aga tuleb katstuda kohastel plattidel filtrite ja muude abinõude varal originaalsõrmejälge pildistada.

Mis puutub n. n. latentseisse ehk nägematuise (õigem oleks öelda „halvasti nähtavasse“) sõrmejälgedesse, mis tekivad ainuüksi seetõttu, et sõrmenahk eritab alaliselt higi ja rasva mis teda niisutab, siis tehakse sääraseid „nägematud“ sõrmejäljendid silmale nähtavaks keemiliste, mehaaniliste ja fotograafiliste meetodite varal. Keemiline avaldusviis põhjeneb higi ainelise koosseisu keemiliste omaduste kasutamisel, mehaaniline — säärase sõrmejälgede omadusel mõnesuguseid pulbristatud aineid niivõrd tugevasti mehaaniliselt siduda, et nad koputamisel ja puhumisel jäljelt enam ei lahku. Fotograafiline meetod põhjeneb tugevajõulisest valguseallikast tulevate kiirte peegeldusel jäljelt. Jäljele raputatakse (ehk kaetakse ta pehme pintsliga abil) õige peenetoimelist pulbrit, mis tema aluspinna värviga peab kontrastis olema ja teda üleni katma. Pulbri keemiline koosseis pole mõõduandev, tähtis on, et ta oleks võimalikult peen ja kleepumismõimeline. Kõige kohasem paistab olevat argentoraat (alumiiniumpulber). Et ta jälgedele hõbedase läike annab, siis on ta sama hästi tarvitav mustadel kui ka heledail asjadel. Kui pind, millel sõrmejäljed leiduvad, pulbriga kaetud, tuleb üleliigne pulber asja ümberpööramise teel pealt ära raputada, tarbekorral tasakesi tema pihta koputades. Selle juures jääb jäljele peajasjalikult higi tõttu osa pulbrit püsima, mis teeb papillaarjoonestiku silmale nähtavaks. Nüüd võib jälge fotograferida ehk n. n. „foolia“⁽¹⁾ abil temast äratõmme teha. Vii-

1) Erilise kleepainega kaetud värviline paberileht, millel omadus on, et ta pulbri abil nähtavaks

mane meetod tuleb arvesse iseäranis vähema tähtsusega murdvarguste puhul, mida suuremates linnades tosinate viisi ööpäeva jooksul registreeritakse. Teised meetodid argentoraadi ja viini foolia asemel oleksid liiasti aega raiskavad, välja arvatud vahest ainult paberile jäetud jälgede nähtavaks tegemine joodi abil²⁾

Raskemate süüstegude puhul ja muil erilisel tähtsail juhustel tuleb loobuda jälgede katmisest pulbritolmuga, sest see meetod omab kõigi heade külgede juures ka mõndi äpardusvõimalusi: näit. võib pinnal, millel jälg asub, leiduda mõnesugustel põhjustel kleepuv koht, kuhu siis ka pulber peatuma jääb, või jälle pulber väga niiskes õhus liitub jämedamateks teradeks jne. Äratõmmete tegemisel fooliate abil võivad samuti äpardused juhtuda: mõni koht foolial võib olla vähese kleepumismõimega, juhtumisi võib sattuda mõni võõrkehake foolia ja jälje vahele, ka võib foolia paigalt ära nihkuda jne. Seepärast peab tähtsamail kriminaaljuhuseil ikka esmalt katsuma sõrmejäljendeid tugeval küljevalgustusel fotograferida, kõrvale jättes mehaanilisi ja keemilisi käsitusi. Alles selle järele võib jäljendit katta argentoraadiga ja teine ning kolmas pldistus teha, esiteks kogu asjast ja teiseks jäljendist enesest. Lõpuks tuleb valmistada äratõmme foolia abil.

Soovitav on enne argentoraadi ja foolia tarvitamist alati eelkatse teha iseene sõrmejälje äratõmbe valmistamisega mõnel kuritöö-objekti tähtsuseta kohal. Sest mõnesugustel juhustel äpardub mehaaniline meetod ja sõrmejalg on hääbunud. Näit. on aknad tallides, lautades, kõõgis jne.

tehtud jäljele surutud ja jälle äratõmmatud jäljelt kaasa võtab papillaarjoonestikul püsima jäänud pulbriosad ja niiviisi jälje pildi annab. Kõige paremateks peetakse Viini daktüloskopeerimisametniku Schneideri leitud fooliaid, n. n. „Viini fooliaid“.

Tõlkija.

2) Paber jälgedega mahutatakse joodiauruse. Jäljed ilmuvad heledal põhjal punakaspruunidena.

Tõlkija.

aurust ja rasvasuitsust tihti niivõrt kaetud, et nad kogu oma ulatuses kleepuvalt mõjuvad ja võimalikkude jälgede ilmutamine pulbrimeetodi abil mingit tagajärge ei anna. Siin on kõige kohasem fotografeerimine. Säärastel juhuseil õnnestub mõnikord jälgi ilmutada keemilise rasva värvimise meetodi abil, kui kleepiv aluspõhi millel jälg asub, rasva ei sisalda. Kui kleepuval pinnal leiduvate jälgede fotografeerimine mõnesuguseil põhjusil võimatu, siis on asi lootusetu. Vahel on aga siiski veel võimalik valmistada äratõmmet valgustamata fikseeritud (s. t. valge) niiske kloorhõbepaberi abil, ilma jälje pulbriga katmata (vt. minu raam. lhk. 326).

Teiselt poolt saab mõnel puhul jälge küll pulbri abil nähtavaks teha, aga äratõmbe valmistamine äpardub. Nii näit. sünnitab, mulle mõistmatuil põhjustel, tihti raskusi äratõmmete valmistamine valgek-lakeeritud puult (uksed, aknalauad jne.) ning läikivalt valgelt plekilt. Siin tuleb jäljed pulbriga katta ja siis fotografeerida, tarvitades filtrit, kui valge lakk kollaka või sinika varjundiga. Tsink- resp. valgepleki puhul tuleb, vaatamata selle peale, et värvide kontrast väga väike, tarvitada alumiiniumpulbrit, mitte mingil juhul aga punast ega väga tumedat pulbrit, sest peegelduvale plekile heidab päevapildi-aparaat isegi varju, mis otse jäljendile langeb. Kui nüüd punastvärvi pulbrit tarvitada, mis ka tumeda pildi annab, siis saab ülesvõtte hoopis kontrastita.

Kui veel lühidalt vaadelda keemilisi meetodeid, siis võin oma üksikasjaliste katsete põhjal tõendada, et on vähe soovitatavad praktikas osmiumhape, protonitrate de mercure, hõbenitrat (mis põhjenevad inimese higi keemilistel omadustel), fluorvesinik, eosin, fuksiin, sarlakpunane, suudaan III (need viis kasutavad rasva omadusi), samuti tiosulfat, pallaadiumklorüür, tanniin, sõestamine jne. jne. Peaasjalikult tuleb praktikas arvesse joodimeetod, eriliselt kui on tegemist sõrmejäljenditega

paberil. Ei pea aga joodi auru saavutama joodikristallide kuumendamise teel, nagu seda vastavas kirjanduses tihti soovitatakse, vaid peab joodile andma võimaluse iseenesest õhus külmalt auru sünnitada.

Ainuke halb, mis joodimeetodil olemas, on et joodipilt väga lühikest aega püsib. Juba mõne minuti järele lööb ta kahvatuks ja pool tundi hiljemini on ta peaaegu jäljeta kadunud.

Seepärast asuti uurima võimalusi, kuidas joodipilte fikseerida. Berliini professori Eber'i pärandusest on autoril alal joodipildid, mis 35 aastat tagasi valmistatud. Kahjuks pole aga mitme keemiku kaastöö peale vaatamata õnnestanud tema fikseerimismeetodi saladust ilmsiks teha (broom?). Coulier ja Lochte soovivad fiksiiviks parkhapet (tannini). Nende retseptid ei annud minu katsetel kõlblikke tagajärgi.

Praktiliselt on üldse kõigil neil fikseerimismeetoditel (ka Eberti omal) vähe väärtust. Sest joodimeetodit tarvitatakse meeldi siis, kui vaja on, et jälgede otsimine saladuseks jääks, või uuritavaile asjadele (näit. väärtpaberid, kunstiväärtused) mingil muul põhjusel ei tohi märke või plekke jääda.

Neil põhjustel on vaja leida fikseerimismeetod, mis papillaarpildi piiramata aja säilitaks, aga ühtlasi igal ajal võimaldaks joodipilti kaotada.

Säärasena, mõlemale nõudele vastavana, võiks soovitada järgmist:

Kui paberileht joodikastist on välja võetud, pärast seda kui papillaarpilt on selgesti nähtavale tulnud, pannakse ta kahe ühesuuruse klaasi vahele. Klaasi ääred kleevitakse paberiga hoolsasti kinni, nii et kuskilt ei oleks vaba õhu juurdevoolu klaaside vahele. Säärasel korral ei saa jäljele sadestunud jood ära aurata ja pilt püsib pikemat aega. Ka on paber siledaks litsutud ja võimaldab hea ülesvõtte tegemise.

Selle meetodi kõige suurem paremus on aga, et dokumendilt või muult paberilt võib, kui ülesvõtte tehtud, joodipilti jälle ära kaotada, nii et öelda ei või, kas otsitud on sõrmejälgi või mitte. Joodi jälgede kadumist võib kiirendada paberi soendamisega või ammoniaagi-aurusse mahutamisega, muidu jätkub aga vabasse õhusse asetamisest.

Praktilised kogemused selle minu meetodiga näitavad, et jodogramme säärasel moel saab säilitada kuu aega ja rohkem, iseäranis kui kateklaaside ääred paberi pealt veel katta kleepiva kalingoriribaga ja neid hoida pimedas ruumis.

Muid tehnilisi kuriteo-koha daktüloskoopilisel uurimisel tarvistulevaid üksikasju siin käsitada ei luba ruum. Asjast huvitatuid juhin oma ülalnimetatud raamatu juurde, kus praktilises elus eisinevad mitmekesised olukorrad võimalust mööda käsitlust leiavad.

Ainult üht küsimust tahaksin veel natuke üksikasjalisemalt vaadelda, nimelt, missuguse aja jooksul teost arvates on võimalik sõrmejälgi veel nähtavaks teha.

Kirjanduse andmed kõiguvad siin mõne päeva ja mõne kuu vahel. Kaks autorit räägivad isegi kahest aastast. Igatahes on viimasel juhul jutt teaduslikkudest katsetest, aga mitte kriminaalpraktika sugemist. Allpool mõned näited praktilisest elust:

Saksist sõitis keegi Görneri nimeline mees välismaale ja jäi kadunuks. Omak-sed sattusid ärevusse ja teatasid politseile, kes seepeale küll otsimist toimetas, aga ilma tagajärjeta. Lõpuks asus omaste palvel asja selgitamisele Dresdeni identifikaatsiooniamet (daktüloskopeerimisamet). Kaotsiläinu kogu vara otsiti läbi tema sõrmejäljendite saamiseks, kuni leiti üks sõrmejalg klaverinoodil. Seda võrdlesime nüüd kõigi tundmata surnute sõrmejälgedega niihästi omalt maalt kui ka Görneri kadumisest saadik välismaalt saadutega.

Lõpuks leidsime, et Kopenhagenis oli vabaturma teel elu lõpetanud keegi Peeter Ganter Hamburgist ja seal ka maetud. Viimase sõrmejälgi Görneri omadega võrreldes selgus Dresdeni identifikaatsiooni-ametis, et Ganter ja Görner on üks ja sama isik. Siin oli sõrmejälgede tekkimisest noodilehel kuni viimase uurimiseni ja jälgede ilmutamiseni möödunud küll palju rohkem kui kaks kuud.

Oleme Dresdenis katsunud eriti täiendada meetodeid vanade jälgede nähtavaks-tegemiseks. Üksikasjaliselt on neid siin võimatu kirjeldada ja lepin ainult ühe praktilise juhuse kirjeldusega, mille sarnast pole seni Saksamaal ega mujal kuulda olnud.

Mõned head aastad enne ilmasõda sai Saksi sõjaminister kriminaalsulise nimeta kirja. Kirja kirjutajat ei läinud korda tol korral leida ja kohus lõpetas asja ära. 10 aastat hiljemini, kui meie tehnilised meetodie olid hulga täienenud, võtsime Dresdenis akti pandud kirja uuesti uurimisele. Nüüdse peenetundelisema meetodi varal õnnestus tõesti leida kirjal sõrmejälge, mis seega 10 aasta vanune oli. Kirjakirjutaja isik tehti kindlaks, aga teda karistada ei läinud korda, sest ta lõpetas asja avaliküks tulles oma elu.

Sest tuleb järeldada, et kunagi õieti pole hilja sõrmejälgi otsida.

IV. Sõrmejälgede identifikaatsioon, registratsioon ja sõrmetrüki (Fingerabdrucksbilder) valmistamine.

Kahjuks ei luba ruumipuudus kirjeldada tegelikku identifikaatsiooni tehnikat, samuti on sõrmejälgede registreerimise küsimus niivõrt keeruline, et seda võimata on käsitada lühikeses ülevaates. Minu mitmel korral mainitud raamatus leiduvad vastavates peatükkides laialdased seletused mõlema küsimuse kohta. Sealsamas on arvustavalt kirjeldatud kõik registreeri-

mismeetodid, mis politsei-ametkondades tarvitusel Euroopas, Ameerikas, Austraalias ja Aasias. Ka küsimus sõrmejälgedepiltide ehk sõrmetrükkide kohta on säärane, mis oma ulatuse poolest ei mahu käesoleva artikli raamidesse. Kõige tarviliste materjalide kirjelduse ja tehnilised meetodid leiab lugeja samuti minu raamatust (lhk. 142—186).

V. Daktüloskoopia kurjategijate tabamise teenistuses.

Politsei ametkondi oma uurimisreisidel külastades oli silmatorkav, kuivõrt harukordselt leiab daktüloskoopia käsitlust paos olevate kurjategijate tabamiseks. Dresdenis korraldasin ma juba mõne aasta eest selle ala järgmiselt. Kõigist Saksa osariikides ilmuvaist süüstegelaste otsimisele pühendatud perioodilistest väljaannetest (neid ilmub Saksamaal umbes 20) kui ka tähtsamaist välismaa omist kantakse kõik politsei ja kohtude poolt otsitavate isikute nimed tähestiku järjekorras sellekohasesse kaardiregistrisse. Iga kord, kui Dresdenis mõni isik daktüloskopeeritakse või mujalt Dresdeni daktüloskoopilisse tsentraali saadetakse mõne isiku sõrmetrükk, vaadatakse tollest registrist järele. Kui tegemist jooksus oleva isikuga, kes daktüloskopeerimisel oma õige nime üles annud, siis märgitakse ta kaardiregistris kui politsei või kohtu poolt otsitav. Kui ta on vale nime üles annud, siis määratakse enne tema õige nimi daktüloskoopilise registri abil ja alles selle järel tehakse kaardiregistri abil kindlaks, missugune asutus teda ametlikult otsib.

Otsitavate isikute daktüloskoopia abil tabamise eelduseks on muidugi, et nende sõrmejäljendid nende õigete nimede all leiduksid daktüloskoopilises registris. Ainult siis on võimalik ametikohale otsitava isiku üle teateid anda, isegi kui ta valedes isikutunnistustega peaks vangistatud olema.

Seepärast peaksid ametkohad, kes mõne

isiku otsitavaks kuulutavad, kaasotsimisele kutsutud ametkondadele teatama mitte üksi otsitava isikulised tunnused, vaid hoolitsema ka tema sõrmejäljendite (muidugi kui need olemas) levitamise eest võimalikult laias ulatuses. See nõue on seni väga väikesel määral täitmist leidnud.

Oletame, et Leipzigit sünnib mõrtsukatöö. Mõrtsukas on teada, aga ta on põgenenud. Kui Leipzigi politsei nüüd teatavaks teeb ainult kurjategija nime, tema isikulise kirjelduse ja mõnikord ka tema pildi, siis pole otsimisel tihti tagajärgi. Pagemisel olev raske kurjategija vahetab peaaegu alati oma nime. Isikulised tunnused on enamasti üksteisele sarnased kui üks muna tesele. Ka päevapilt aitab harilikult vähe, sest mitte igal kohtu-ringkonnal-Saksamaal pole kõigi tagaotsitavate pildikogusid.

Daktüloskoopiat abiks võttes oleks kergem saavutada positiivset tagajärge. Nagu kogemused näitavad, satub pagemisel olev raske kurjategija seadustega varssi konflikti kas selle tõttu, et ta riiete vahetamiseks vargile läheb, raha varastab, või kuritöökohalt röövitud rahaga prassima hakkab ja niiviisi kui joobnud korrarikkuja politseisse satub.

Kõigil sääraseil juhtudel daktüloskopeeritakse teda mõne vale nime all. Aga selle peale vaatamata tuntakse, ta ära Leipzigi mõrtsukana, kui Leipzigi politsei pärast mõrtsukatööd viibimata Dresdeni identifikaatsiooniametilt (Erkennungsdienst) järele päris, kas säärane isik on seal daktüloskoopiliselt registreeritud. Dresdeni identifikaatsiooniamet, kui tal sõrmejäljendid leiduvad, paljundab need ja saadab kõigile Saksa ja välismaade identifikaatsiooniametile, ära tähendades, et nende omanikku otsitakse. Kui tal enesel ei leidu otsitava mõrtsuka sõrmejäljendeid, siis pärib ta teistelt identifikaatsiooniametitelt järele, ja leidumisel hoolitseb nende laialise levitamise eest. Siis on terve tabamisvõrk

Saksamaal ja väljas töösse pandud Leipzigi mõrtsuka püüdmiseks, ja ta peab lõksu langema, nüpea kui ta ükskõik kus ja mis-suguse nime all seadusega konflikti satub ja vangistatakse.

Sel teel saavutasin ma näit. Dresdeni mõrtsuka Vogeli kiire ja vaevata kinnivõtu. Kahjuks ei leia see suur ja tähtis daktüloskoopia töö-ala enamasti kunagi väärilist tähelepanu. (Järgneb.)

Riigikohtu tegelus.

Administratiiv-osakond.

Kas järelevalve-asutus on kohustatud eraisiku kaebusel temale alluva ametiasutuse või ametniku vastu süüdistust tõstma, kuigi ta ise selle ametiasutuse ehk ametniku tegevuses väär- või kuriteo tunnismärke ei leia?

Vastus eitav.

Kordadel, kui on tegemist ametliku kuriteoga, ei sõltu süüdistuse tõstmine mitte süüdistava asutuse ülemuse loaandmisest või nõusolekust, vaid seaduse järele (ЗАКОНЪ ОБЪ УГОЛ. И ГРАЖД. ОТВѢТ. СЛУЖАЩИХЪ. Соб. Уз. и Р. Прав. отъ 19. IV. 17 г. № 86 ст. 492) on kannatanud isik õigustatud vastava asutuse ehk ametniku vastu kohtus harilikus korras oma kaebusega esinema.

Süüdistuse tõstmine järelevalve korras on aga sellevastu õigusline abinõu, mis seadus annab järelevalve-asutusele säärasel juhul, kui järelevalve-asutus leiab revideerimisel ehk muul teel saadud andmete põhjal temale alluva asutuse tegevuses kuriteo tunnismärke (R. T. nr. 78 — 19 Omav. Aj. Järelev. Sead. § 5—9).

Järelevalve-asutus talitab säärastel kordadel täiesti iseseisvalt ja ärarippumata mingisugustest eraisikute kaebustest, millest järgneb, et kui järelevalve-asutus, vaatamata erakaebuste peale, ei leia temale alluva asutuse tegevuses mingisuguseid kuriteo tunnismärke siis ei või erakaebaja siiski teda sundida järelevalve korras kaebust tõstma.

(R. Adm. t. nr. 144 — 23).

Kas Maakonna-valitsus, teotesdes kui järelevalve-asutus, on õigustatud igal juhul nõudma, et Valla-nõukogu tühistaks teatava otsuse ja asja uuesti läbi vaataks?

Vastus eitav.

Omap. Aj. Järelevalve-seaduse (R. T. nr. 78 — 1919. a.) § 4 määrab, et järelevalve võimaldamiseks tuleb Valla-nõukogude protokollidest ärakirjad seitsme päeva jooksul peale koosolekute lõppu saata Maakonna-valitsusele (§ 8), kellel õigus on kahe nädala jooksul peale ärakirjade kättesaamist administratiiv-kohtu korras protesti avaldada otsuste vastu, kui ta neis seaduse rikkumist leiab, ja protesteeritud otsuse täidesaamtist kuni kohtuotsuseni seisma panna. Paragrahv 5 omakorda määrab, et kui Maakonna-valitsus (§ 8) leiab revideerimisel või muul teel saadud andmete põhjal Vallavalitsuse ja Vallanõukogu tegevuses seaduse rikkumist, millel kuriteo tunnused puuduvad, siis annab ta vastavale omavalitsuse asutusele teada ja määrab tähtaja seadusliku korra maksmapanemiseks. Ettekirjutuse mittetäitmise korral on järelevalve-asutusel õigus äratähendatud aja jooksul sellekohase protestiga administratiiv-kohtusse pöörata ja seisma panna protesteeritud tegevuse kuni kohtu otsuseni.

Nii siis tuleb järelevalve suhtes vahet teha, kas on tegemist omavalitsuse-asutuste otsustega, milledest ärakirjad saadetakse järelevalve-asutusele Omav. Aj. Järelev. S. § 4. täitmiseks, või mingi muu omavalitsuse tegevusega, mis sama seaduse § 5. on tähendatud.

Esimesel juhul ei ole järelevalve-asutus õigustatud nõudma, et tema järelevalve all seisev omavalitsuse-asutus oma tehtud otsuse tühistaks ja asja uuesti arutaks ja otsustaks, vaid peab administratiiv-kohtu korras protesti tõstma otsuse vastu, kuna teisel juhul on järelevalve-asutus kohustatud esiti nõudma, et omavalitsus seadusliku korra maksma paneks, kui ta seda oma tegevusega rikub või on rikkunud, ja kui tema nõue täitmist ei leia, siis protesti tõstma omavalitsuse mitte seadusliku tegevuse vastu,

(R. Adm. t. nr. 291 l — 1923. a.).

Kas aurumasinaid, naftamootoreid ja jalgrattaid võib mitmekordselt ehk jaoks maksu alla panna, kui neid mitme valla piirkonnas tarvitatakse?

Vastus: ühekordselt ja asupaiga järele.

Ajut. Valla ja Maakonna-omavalitsuse sissetulekute jne. Seaduse (R. T. nr. 18/19 1920. a.) § 11. järele võivad Valla-nõukogud valla piirides olevad aurumasinad, naftamootorid ja jalgrattad maksu alla panna, kusjuures aurumasinate ja naftamootorite pealt maksu kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta üksikute masinate ja mootorite tööjõudu ja -rohkust, ja et maks ei tohi üle 100 marga hobusejõupealt olla. Sääraste objektide maksustamisel peab kindlaks tehtud olema nende asupaik ja hobusejõud. Maks tööjõu pealt võetakse nii, et see tööjõud maksustamise alla pannakse üks kord. Ei ole ka ettenähtud, et maksu tööjõu pealt võib jaotada, kui ilmsiks tuleb, et maksu alla pandud objektidega mitme valla piirides töötatakse.

(R. Adm. t. nr. 337 — 1923. a.).

Kas võib maasaajat, kellele maa juba seaduslikus korras kätte on antud, vastu tema tahtmist ümber paigutada teise koha peale?

Vastus eitav.

On keegi Maaseaduses ja Maaref. T. Määrustes ettenähtud korras maasaajaks mää-

ratud ja maa temale kätte antud, siis ei ole õigust teda vastu tema tahtmist teise koha peale ümber paigutada.

(R. Adm. t. nr. 696 — 1923. a.).

Kas Harku kolonii õpetajate-kasvatajate ametist lahti laskmine erineb üldisest õpetajate lahtiregistreerimise korrast (Haridusmin. määr. 8. IX. 1920. a. R. T. nr. 149/150 — 1920. a.)?

Vastus jaatav.

Harku kolonii õpetajad-kasvatajad ei allu, nagu koloniigi, mingis suhtes Haridusministeeriumile, vaid see asutus kuulub Kohtuministeeriumi alla, kui alaealiste kurikalduvustega poeglaste parandusmaja, mis tegutseb erilise, oma eesmärgist tingitud põhikirja alusel (R. T. nr. 40 — 1923. a.), mis pärast Haridusministeeriumi määrus 8. IX. 1920. a. (R. T. nr. 149/150 — 1920. a.) ei või Harku kolonii õpetajate-kasvatajate kohta maksev olla.

(R. Adm. t. nr. 853 — 1923. a.).

Kas hoolekande-kohustust võib selle kogukonna peale panna, kuhu abitarvitavas seisukorras opteeritud isik on heaks arvanud alaliselt elama asuda?

Vastus eitav.

On vastavad Eesti Vabariigi Valitsuse asutused kedagi töövõimetuna ning varanduseta seisukorras opteerinud ja Eesti Vabariigi piiridesse sisse lasknud, siis ei saa säärase isiku eest hoolekande-kohustust selle kogukonna peale panna, kuhu kogukonda see abitarvitavas seisukorras olev isik heaks on arvanud alaliselt elama asuda, vaid see kohustus langeb kas selle kogukonna peale, kelle nõusolekul see isik opteeriti, või Riigi enda peale.

(R. Adm. t. nr. 714 — 1923. a.).

Kas trahteriasutust võib üle anda teisele isikule või üle viia teise kohta ilma Linnavolikogu loata?

Vastus eitav.

Trahteri pidamise luba on isiklik ja maksev ainult teatavas kohas (Tr. S. § 18., 19., 21.). Trahteriasutust ei või ilma Linnavolikogu loata teistele isikutele edasi anda, välja arvatud juhtumine, mis ette nähtud Tr. S. § 17., ega tohi samuti ka ühelt kohalt teisele viia (Tr. S. § 18., 19.).

(R. Adm. t. nr. 626 I — 1923. a.)

Kas ühest kohast teise üleviidud restorani peale tuleb vaadata kui uuesti tekkinud või kui endise ettevõtte peale?

Vastus: kui endise ettevõtte peale.

Trahteri seaduses ei leidu selle kohta mingit lähemat vastust, kuid Ärimaksu-seaduse § 534. märkuses on ära tähendatud, et uuesti tekkinud ettevõtteks ei tunnistata mitte ettevõtteid, mis aasta kestel on üle viidud ühest ruumist või kohast teise. Et aga trahteri-ettevõtted käivad äri- ja lisaärimaksu alla (Ärim. S. § 447., 532.), siis tuleb järeldada, et Ärimaksu S. § 534. märkus maksev on ka trahterite kohta.

(R. Adm. t. nr. 626 I — 1923. a.)

Kas omavalitsuste järelevalve asutus peaks eraisikute eest nende asju ajama ja nende huvisid kaitsma?

Seaduses ei ole küll öeldud, et järelevalvet peab teostama ainult avalikkude huhide kaitseks, kuid seadusest ei saa ka välja lugeda, et järelevalve-asutus peaks eraisikute eest nende asju ajama ja nende huvisid kaitsma. Järelevalve omavalitsuse tegevuse seaduslikkuse üle, mida järelevalve-asutus peab teostama (Omav. Aj. Järelev. S. R. T. nr. 78 — 1919. a. § 1) ei lange säärase tegevusega sugugi kokku. Seaduseandja on eraisikuile võimaluse ja õiguse annud teatava aja jooksul omavalitsuste otsuste peale, kui need nende õigusi rikuvad, edasi kaevata

administratiiv-kohtu korras, määrates, et vastasel korral otsus jõusse astub ja täita tuleb, selle peale vaatamata, et mõni seadus või ringkiri otsuse tegemisel tähelepanekut ei leidnud.

(R. Adm. t. nr. 291 — 1923. a.)

Tsiviil-osakond.

Kui lasteta testamenditegijal pärastpoole laps sünnib, siis on testament tühine.

1915. a. tegi T. A. Võiisiku vallamajas tunnistajate juuresolekul kirjaliku testamendi, millega ta oma varanduse pärandas oma isale. Testamendi tegemise ajal oli T. A. poissmees. Pärast seda astus ta abiellu ja sellest abielust sündis talle poeg 23. aprillil 1919. a. Testamenditegija ise suri kaks päeva pärast seda, 30. aprillil s. a., ja temale järgnes surmas kolmveerand aasta pärast ka tema hiljuti sündinud poeg. Pärast testamenditegija ja tema poja surma otsis testamendijärgne pärija testamenti, mis vallamaja kappi oli jäänud, kuid sealt kaduma oli läinud. Et kirjalikku testamenti enam leida ei olnud, palus testamendijärgne pärija testamendi tegemise juures olnud tunnistajaid üle kuulata, nende ütluste sisu kadunud T. A. kirjalikuks testamendiks lugeda, seesugusena väljakuulutada ja pärast seda maksvaks ning seadusjõusse astunuks tunnistada. Niihästi Rahukogu kui ka Kohtupalat lükkasid selle nõude tagasi. Riigikohtule antud kassatsioonikaebuses palus nõudja Kohtupalati otsuse ära muuta B. Ts. Ö. § 2449. ja teiste ning Ts. Kp. S. § 389. j. t. rikkumise pärast. Kassatsioonikaebuse vastu andis kostja, s. o. testamenditegija A. T. lesk, oma voliniku läbi seletuse, milles palus kaebuse tagajärgjeta jätta, tähendades selle peale, et surnud T. A. testamenti B. Ts. Ö. § 2796. põhjal tühiseks peab arvama, sest et pärandusejärgjale peale testamendi tegemist poeg sündis seaduslikust abielust.

Riigikohus leidis, et B. Ts. Ö. § 2796. järele testament tühine on täies ulatuses,

kui testamenditegijale laps on sündinud pärast testamendi tegemist. See seaduse määrus on käesolevas asjas otsustav ja õigustab Rahukogu ja Kohtupalati otsusi, kes nõudmise tagasi lükkasid. Olgugi et seda seaduseparagrahvi tsiteerib kostja esmakordselt alles vastuses kasatsioonikaebuse peale, tuleb see kostja seletus kasatsioonikorras siiski arvesse võtta, sest et siin tegemist on seaduse kohaldamisega faktide kohta, mis juba alamaise kohtuastmeis on ette toodud ja kindlaks teh-

tud. Asja seisukorda ei muuda ka kassatori seletused selle üle, et testament olemas on ja et Kohtupalat selle küsimuse lahendamisel ei talitanud õieti ega seadustega kokkõlas. Kuigi testament olemas on, oleks ta B. Ts. Õ. § 2796. järele tühine ja nõue, tunnistada seda testamenti seadusjõusse astunuks ja maksvaks, tuleks ikkagi tagasi lükata, nagu seda on teinud Rahukogu ja Kohtupalat (Riigikohtu tsiviil-osakonna toimetus nr. 487 — 1923. a.).

Trükivead.

„Õigus“ nr. 7. on juhtunud mõned eksitavad trükivead, mida lahkesti palume vabandada.

On trükitud lhk.	176	rida	40	protesteerivad,	peab	olema	pretendeerivad
„	176	„	14	„	„	„	„
„	177	„	16	õigust	„	„	õigsust
„	186	„	22	dõrsute	„	„	kohtute
„	186	„	25	jaotav	„	„	jaatav
„	186	„	30	tühendatud	„	„	tähendatud
„	186	„	40	asjaosalisse	„	„	asjaosaliste
„	187	„	19	riiis	„	„	riigis
„	190	„	25	vastus	„	„	vastutus
„	192	„	14	vähemaks	„	„	vähesemateks
„	192	„	22	püsimume	„	„	püsivuse

Vastutav toimetaja: **F. Karlson.**

Väljaandja: **Tartu Õigusteadlaste Selts.**

JURIIDILINE AJAKIRI

„ÕIGUS“

algab 1924. aastaga viiendat aastakäiku.

Sisuks on endiselt juriidilised artiklid, kodu- ja väljamaa seadusandluse ülevaade, kodu- ja väljamaa kohtute tegevus; eriti pannakse rõhku Riigikohtu tegevuse käsitamise peale. Lisana annab „Õigus“ 1923. aasta Riigikohtu otsused.

Lähemateks kaastöölisteks on Tartu likooli õigusteaduskonna õppejõud, riigikohtunikud, vanemad kohtutegelased jne.

Aasta jooksul ilmub 8 nummert. Numbri suurus ühes lisaga 48 — 64 lhp. Tellimise hind ühes saatmisega: 400 mk. aastas, 200 mk. pooles aastas, üksik nr. — 50 mk.

On veel saada ajakirja-eelmisi aastakäike hinnaga (ühes lisaga): 1920 a. — 75 mr., 1921 a. — 300 mk., 1922 a. — 400 mk., 1923 a. 400 mk.

Toimetuse ja talituse aadress: Tartu, Aia tän. nr. 39.

Toimetuse ja talituse aadress:
Tartu, Aia uul. nr. 39.

Tellimise hind: 400 mk. aast. (8 nummert)
Üksik number 50 mk.

1923. a. Õiguse sisukord.

Brandt Alfred — Pillavuse juriidilisest tähendusest	nr. 1 lhk.	14—23
„ „ — Mõnda seaduslikkudest kasudest, mis tekivad leiust	nr. 6	145—147
„ „ — Ühest puudusest hoolekande seadustes	nr. 6	147—148
Erdmann E. — Äraraistatud asja heausuline valdaja kriminaal- protsessi vaatekohalt	nr. 8	193—197
Grau K. — Kriminaalseadustiku eelnõu ülevaade	nr. 5	125—130
„ „ — Karistus Uue Nuhtlusseadustiku projekti järele	nr. 3	67—75
Heindl R. — Inimese sõrmejäljendite uurimine (daktüloskoopia)	nr. 7	178—184
„ „ — „ „ „ „ „ „	nr. 9	205—213
Karlson F. — Sõjaväe distsipliin	nr. 2	49—55
Kohtute tegevuse arvustik 1922. a.	nr. 1	23—27
	nr. 2	56—57
	nr. 3	88—90
	nr. 4	114—115
	nr. 5	140—141
Kohtute tegevus 1922. aastal	nr. 4	109—113
Kroonika	nr. 2	58
	nr. 3	91
Limberg E. — Sõjaväe distsipliin	nr. 4	102—108
—o. — Mõned märkused pärijate kinnitamise asjus	nr. 6	148—151
„ — Hoiukorra toimetus testamentide asjus	nr. 7	175—178
Parts K. — Paul Beniko †	nr. 4	120
„ „ — Märkused Rahaministeeriumi „Tempelmaksu-sea- duse“ eelnõu kohta	nr. 5	131—138
„ „ — Märkused Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule 14. XII. 23. a. esitatud kohtumaksude seaduse eelnõu kohta	nr. 6	152—159
„ „ — Kohtunikkude palkade tõstmine 1924. aastal	nr. 7	192
„ „ — Kriminaal-, välis- ja kaitsepolitsei ühendamise küsimus	nr. 8	197—204
Piip A. — Konfliktnormid meie tsiviil protsessõiguses	nr. 3	80—87
Puusep P. — Maakorraldus Petserimaal ja Narva tagusel maa-alal	nr. 7	169—175
Riigikogu tegelus	nr. 7	184—186
Riigikohtu tegelus	nr. 1	28—32
	nr. 2	58—64
	nr. 3	91—96
	nr. 4	113,116—119
	nr. 5	139,142—144

Riigikohtu tegelus	nr. 6	159—168
	nr. 7	186—191
	nr. 8	213—216
Saarmann K. — Progressiivne süsteem	nr. 3	75—80
Talvik S. — Kohtuarstid ja juristid	nr. 1	9—13
Tief O. — Eeluurimise reformi küsimus	nr. 1	1—9
„ „ — Kohtu-arstlik ekspertiis kriminaalprotsessis	nr. 2	36—41
„ „ — Kuidas teostada õigusteadlaste päeva soovi kriminaalkohtu eeltoimetuse lihtsustamise küsimuses?	nr. 4	97—102
„ „ — Moodis karistuse-süsteem ja meie kriminaalseadustiku eelnõu	nr. 5	122—124
Trull J. — Maated Eestis	nr. 2	42—48
II Õigusteadlaste päev	nr. 2	33
Esimesel õigusteadlaste päeval, 19. ja 20. aprillil 1922. a. vastu võetud teesid	nr. 2	34—35
Teine õigusteadlaste päev Tallinnas, 4. ja 5. aprillil 1923. a.	nr. 3	65—75

